

JÄNEDA KOOLI ÕPPEKAVA 2017/18

Õppekava on heaks kiidetud Jäneda Kooli

- 1) õpilasesinduses 14. septembril 2017.a.;
- 2) hoolekogus 15. septembril 2017.a.;
- 3) õppenõukogus 30. augustil 2017.a.

Õppekava on kehtestatud direktori käskkirjaga nr. 55 18. septembrist 2017.a.

SISUKORD:

I Üldosa	lk. 3
1. Kooli väärtused ja eripära, õppe- ja kasvatuseesmärgid ning põhimõtted	lk. 5
2. Jäned Kooli õppekorraldus	lk. 8
3. III kooliastme loovtöö korraldamise põhimõtted	lk. 18
4. Hindamise korraldus Jäned Koolis	lk. 21
5. Õppekeskkonna mitmekesistamiseks kavandatud tegevused	lk. 22
6. Lasteaialapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, õpilase arengu toetamise korraldus	lk. 23
7. Erivajadustega lastega tehtav töö	lk. 24
8. Õpetajate töö planeerimise ja ühistegevuse põhimõtted	lk. 25
9. Jäned Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord	lk. 26
II Alushariduse õppekava	lk. 27
III Ainevaldkondade kavad	lk. 56
1. Keele ja kirjanduse ainevaldkond	lk. 57
2. Võõrkeelte ainevaldkond	lk. 100
3. Matemaatika ainevaldkond	lk. 111
4. Loodusainete ainevaldkond	lk. 130
5. Sotsiaalainete ainevaldkond	lk. 183
6. Kunstiainete ainevaldkond	lk. 218
7. Tehnoloogia ainevaldkond	lk. 242
8. Kehaline kasvatus	lk. 286
Lisa 1. Informaatika (valikõppeaine) ainekavad	lk. 308
Lisa 2. III kooliastme loovtöö korraldus (teemad, vormistusjuhend)	lk. 314

I ÜLDOSA

- (1) Jäned Kooli õppekava on Jäned Kooli õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument.
- (2) Jäned Kooli õppekava koostamisel on lähtunud koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast, põhikooli riiklikust õppekavast ja kooli arengukavast, arvestades piirkondlikke vajadusi, kooli kollektiivi, lastevanemate ja õpilaste soove ning vaimseid ja materiaalseid ressursse.
- (3) Jäned Kooli õppekava ülesanne on toetada võrdset määral iga lapse ja õpilase vaimset, füüsilist, kõlbelist, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut ning luua tingimused erisuguste võimete tasakaalustatud arenguks ja eneseteostuseks ning teaduspõhise maailmapildi kujunemiseks.
- (4) Jäned Kooli õppekava terviktekst on köidetuna kättesaadav õpetajate toas ning avaldatud kooli veebilehel (www.janedakool.ee).
- (5) Jäned Kooli õppekava koosneb kolmest osast: üldosa, alushariduse õppekava ning põhikooli ainekavad ainevaldkonniti klasside kaupa.
- (6) Jäned Kooli õppekava üldosas esitatakse:
 - 1) Jäned Kooli väärtused, eripära, õppe- ja kasvatuseesmärgid;
 - 2) Jäned Kooli õppekorraldus - tunnijaotusplaan õppeaineti ja klassiti, valikõppeainete loend, läbivate teemade ja lõimingu rakendamine ja valimise põhimõtted;
 - 3) III kooliastme loovtöö korraldamise põhimõtted;
 - 4) hindamise korraldus;
 - 5) õppekeskkonna mitmekesistamiseks kavandatud tegevused, sh õppekava toetavate ülekoolliliste, lasteaegade- ja koolidevaheliste projektide kavandamise põhimõtted;
 - 6) lasteaialapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, õpilaste arengu ja õppimise toetamise ja hindamise korraldus;
 - 7) õpilaste, lastevanemate teavitamise ja nõustamise korraldus;
 - 8) hariduslike erivajadustega õpilaste õppekorralduse põhimõtted, tugiteenuste rakendamise kord;
 - 9) karjääriteenuste korraldus;
 - 10) õpetajate töö ja ühiste õpi- ja kasvatustegevuste planeerimise põhimõtted;
 - 11) Jäned Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord.
- (7) Alushariduse õpetaja koostab Jäned Kooli õppekava üldosa, kooli üldtööplaani ning alushariduse seitsme õppe- ja kasvatustegevuse valdkonna eesmärkide ja vanuseliste eeldatavate tulemuste põhjal rühmale nädalakavad. Põhikoolis õpetav õpetaja täpsustab Jäned Kooli õppekava üldosa ja ainekavade alusel igal õppeaastal õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid kõikidele klassidele, kus

ta õpetab, täpsustab arvestades konkreetseid õpilasi kooli ainekavas esitatut, kasutatavat õppekirjandust ja –materjale, planeerib lõimingut teiste õppeainetega.

(8) Ainevaldkondade ainekavades esitatakse klassiti õpitulemused ja õppesisu.

(9) Jäned Kooli õppekava lisades esitatakse valikõppeainete ainekavad, III kooliastme loovtöö korralduse lisad.

1. KOOLI VÄÄRTUSED ja ERIPÄRA, ÕPPE- ja KASVATUSEESMÄRGID NING PÕHIMÕTTED

1.1. Jäneda Koolis kujundatakse väärtushoiakuid ja -hinnanguid, mis on isikliku õnneliku elu ja ühiskonna eduka koostoitimise aluseks. Jäneda Kooli väärtusteks on

- ühise eesmärgi nimel toimuv koostöö, millesse on kaasatud kõik Jäneda Kooli lapsed, õpilased, töötajad, kodu ja kohalik omavalitsus;
- lugupidamine ja austus enda ja teiste suhtes, viisakus, sõbralikkus, hoolivus;
- oskus märgata, aidata ning tunnustada kollektiivi ja kogukonna liikmeid;
- „MEIE KOOL = MINU KOOL“ – meeldiv õpi- ja töökeskkond, kus igal on oma osa terviku loomisel, jagatakse ideid, oskusi, julgetakse katsetada, eksida, muuta ja muutuda;
- lapse (1,5-16a.) arengu jälgimine, toetamine, tema eripäraga arvestamine, et kujuneks positiivne MINApilt.

Jäneda Kool on ühendatud õppeasutus, kus antakse alusharidust ning toimub õpe I, II ja III kooliastmel. Jäneda Kooli tegevuse aluseks on ühised alusdokumendid, õpetajate ja teiste koolitöötajate koostöö iga lapse ja õpilase arengu toetamiseks kodu ja kogukonnaga, ühised on traditsioonilised õppekava toetavad üritused.

1.2. Jäneda Kooli õppe- ja kasvatuseesmärgid

(1) Jäneda Kooli alushariduse õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja kooli koostöös. Sellest lähtuvalt toetab õppe- ja kasvatustegevus lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, mille tulemusel

- 1) kujuneb lapsel terviklik ja positiivne minapilt;
- 2) tekib ümbritseva keskkonna mõistmine;
- 3) laps käitub eetiliselt ning algatusvõimeliselt;
- 4) kujunevad esmased tööharjumused, kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest;
- 5) arenevad mängu-, õpi- ja tunnetus-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

(2) Põhikooli õppe- ja kasvatuseesmärkide määratlemisel on peetud silmas järgmist:

- 1) inimese areng selle terviklikkuses on kooli kõrgeim siht ja väärtus;
- 2) muutuv maailmas erinevate maailmakäsitustega kokku puutudes määratleb inimene end, võtab endale vastutuse oma elukäigu kujundamise eest;
- 3) kõige tähtsam on õppida õppima, sest kiiresti teisenevas maailmas vananevad teadmised kiiresti;

- 4) soov arenda ja õppida, võime analüüsida omaenese ja teiste kogemusi, koostööskused, käitumiskultuur ning eetilised loovad eeldused elus toimetulekuks ning muutuvast maailmas orienteerumiseks;
- 5) elukestev õpe võimaldab üksikisikul ja ühiskonnal väärikalt toime tulla kiiretest ja vastuolulistest arengutest tulenevate väljakutsetega;
- 6) üldhariduslik õpe toetab kodanikuühiskonna arengut.

(3) Jäeneda Kooli õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on isiksuse kujunemine, kes:

- 1) suhtub heasoovlikult kaasinimestesse, austab nende vabadust ja väärikust;
- 2) soovib ja oskab teha konstruktiivset koostööd;
- 3) toetab aktiivselt ühiskonna demokraatlikku arengut;
- 4) austab ja järgib seadusi, on teadlik oma kodanikukohustustest ja -vastutusest;
- 5) tunneb end oma rahva liikmena, kodanikuna, tunneb end seotuna Euroopa ja kogu inimkonnaga;
- 6) tunneb ja austab oma rahva kultuuri, omab ettekujutust ja teadmisi maailma eri rahvaste kultuuridest, suhtub neisse eelarvamustevabalt ning lugupidavalt;
- 7) hoiab loodust, elab ja tegutseb keskkonda ning loodusressursse säästes;
- 8) usaldab ennast, on väärikas ja enesekriitiline;
- 9) tunneb end vastutavana oma elukäigu eest;
- 10) juhindub oma valikutes ja tegudes eetika alusväärtustest: inimelu pühadus, vägivallast hoidumine, vabadus, õiglus, ausus, vastutus;
- 11) on tundlik esteetiliste väärtuste suhtes, kujundab oma ilumeelt;
- 12) väärtustab terveid eluviise, arendab oma vaimu ja keha;
- 13) mõtleb süsteemselt, loovalt ja kriitiliselt, on avatud enesearendamisele;
- 14) püüab mõista asjade tähendust, nähtuste põhjusi ja seoseid, on motiveeritud õppima ja oskab õppida;
- 15) tuleb toime muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas.

1.3. Jäeneda Kooli õppekava põhimõtted

Jäeneda Kooli õppekava koostamisel, piirkondliku koostöö kujundamisel, rühma-, klassi- ja kooli-tasandil õpetust kavandades ja tegelikust õppeprotsessis lähtutakse järgmistest põhimõtetest:

(1) lasteaiarühmas

- 1) lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine;
- 2) lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine;

- 3) lapse loovuse toetamine;
- 4) mängu kaudu õppimine;
- 5) humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine;
- 6) lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine;
- 7) lapsele turvatunde, eduelamuste tagamine;
- 8) üldõpetusliku tööviisi rakendamine;
- 9) kodu ja kooli koostöö;
- 10) eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine.

(2) põhikoolis

- 1) luuakse tingimused kõigi õpilaste ja iga õpilase arengu toetamiseks ning kaasatakse õpilane ja lapsevanem (eestkostja, hooldaja) õpilase õpiteed puudutavate küsimuste arutamisesse ja selle üle otsustamisesse;
- 2) kehtestatakse üldised nõuded kõigile õpilastele, õpetust varieeritakse õpilaste erinevatest võimetest ja huvidest lähtuvalt;
- 3) tähtsustatakse õpilase õpihuvi hoidmist ja toetamist;
- 4) õppesisus on esindatud inimkonna, Euroopa, Eesti, sh Eestis elavate rahvusvähemuste kultuur;
- 5) õppe- ja kasvatusprotsess pakub mitmekesiseid õpikogemusi, õpetus on süsteemne ja terviklik, õpetuslik ja kasvatuslik aspekt on tasakaalustatud;
- 6) õppimisel-õpetamisel on keskne probleemide tõstatamine ja lahendamine, küsimuste esitamine ja neile vastuste leidmine; teadmisi käsitatakse ajas arenevate ja muutuvatena;
- 7) õppekava on avatud pidevaks edasiarendamiseks ja korrigeerimiseks vastavalt muutustele ühiskonnas ja teadustes.

2. JÄNEDA KOOLI ÕPPEKORRALDUS - TUNNIJAOTUSPLAAN ÕPPEAINETI JA KLASSITI, VALIKÕPPEAINETE LOEND, LÄBIVATE TEEMADE JA LÕIMINGU RAKENDAMINE JA VALIMISE PÕHIMÕTTED, ÜLDPÄDEVUSED

2.1 Jäneda Kooli õppekorralduse põhimõtted

- (1) Õppe- ja kasvatustegevus on Jäneda Koolis korraldatud lasteaia liitrühmas ning 1.-9. klassini traditsiooniliselt: kõiki õppetegevusi ja -aineid õpitakse kogu õppeaasta vältel;
- (2) Õppe- ja kasvatustegevused lasteaiarühmades valdkonniti ning ainetundide jaotus klassiti põhikooli astmetes määratakse Jäneda Kooli õppekavas.
- (3) Jäneda Kooli lasteaiarühmades rakendatakse üldõpetuslikku põhimõtet, lõimides vastavalt teemale õppe- ja kasvatustegevusi erinevatest valdkondadest.
- (4) Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja, teda kaastakse tegevuste kavandamisesse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.
- (5) Õppe- ja kasvatustegevus tugineb kooli direktori kinnitatud rühma päevakavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütmi: vahelduvad igapäevatoimingud, mäng, vabategevused ja õpetaja poolt kavandatud õppe- ja kasvatustegevused.
- (6) Rühma õppe- ja kasvatustegevuste kavandamise perioodiks on kalendrikuu nädalad. Nädalakavades esitatakse kooli ühisürituste loend, lasteaedadevahelised ettevõtmised ja -projektid ning rühmasisesed üritused (temaatilised päevad, peod, matkad, õppekäigud jms.). Õppe- ja kasvatustegevuste sisu esitatakse valdkondade kaupa, kavandamine on paindlik, võimaldab teha vajadusel muudatusi, mis nädala lõpus ka tegevusi analüüsides fikseeritakse.
- (7) Erinevate õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisel arvestatakse laste arengutaset ja vanust: kuni kolmeaastastel lastel on planeeritud tegevusi päevas kuni kaks, kolme- kuni viieaastastel lastel kuni kolm ning kuue- kuni seitsmeaastastel lastel kuni neli.
- (8) Jäneda Kooli õppesuunad on põhikoolis määratud kooliastmeti õppeainete süvendatud õpetamise kaudu. Süvendatud õpetamine toimub lisatundide kaudu. Jäneda Kooli õppekava tunnijaotusplaanis on toodud lisaks riikliku õppekava kohustuslikele tundidele lisatunnid. Lisatundidega ei kaasne riiklikus õppekavas esitatud õpitulemustele ja õppesisule täiendavaid õpitulemusi ja õppesisu, vaid need võimaldavad klassi- või aineõpetajal õpitulemuste saavutamiseks vajalike meetodite valiku kaudu pöörata süvendatud tähelepanu üld- ja valdkonnapädevuste saavutamiseks.
- (9) I kooliastme lisatunnid on inglise keeles, matemaatikas, loodusõpetuses, kehalises kasvatuses.
- (10) II kooliastme lisatunnid on eesti keeles, inglise keeles, matemaatikas, ajaloo ning töö- ja tehnoloogiaõpetuses/käsitöös.
- (11) III kooliastme lisatunnid on eesti keeles, matemaatikas.

(12) Õppe- ja kasvatuskorralduse põhivorm on õppetund. Õppetunnid toimuvad koolis või väljaspool kooli õppekursiooni või -käiguna. Koolisene õppe- ja kasvatustegevuse korraldus on kirjas Jäned Kooli kodukorras. Koolis toimuvate õppekava toetavate ürituste toimumine ja neist tehtud kokkuvõtted on kirjas kooli koduleheküljel.

(13) Õpilaste nädalakoormus põhikooli klassides on:

- 1. klass – 20 õppetundi;
- 2. klass – 23 õppetundi;
- 3. ja 4. klass – 25 õppetundi;
- 5. klass – 28 õppetundi;
- 6. ja 7. klass – 30 õppetundi;
- 8. ja 9. klass – 32 õppetundi;

2.2. Jäned Kooli tunniarvotusplaan klassiti

Õppeaine	1. klass	2. klass	3. klass	KOOL	RIIK	4. klass	5. klass	6. klass	KOOL	RIIK	7. klass	8. klass	9. klass	KOOL	RIIK
Eesti keel	6	7	6	19	19	6	4	2	12	11	2	2	3	7	6
Kirjandus							2	2	4	4	2	2	2	6	6
A-võõrkeel			4	4	3	4	4	4	12	9	3	3	3	9	9
B-võõrkeel								3	3	3	3	3	3	9	9
Matemaatika	3	4	4	11	10	4	5	5	14	13	5	4	5	14	13
Loodusõpetus	2	2	1	5	3	2	2	3	7	7	2			2	2
Ajalugu							2	2	4	3	2	2	2	6	6
Inimeseõpetus		1	1	2	2		1	1	2	2	1	1		2	2
Ühiskonnaõpetus								1	1	1		1	1	2	2
Geograafia											1	2	2	5	5
Bioloogia											1	2	2	5	5
Keemia												2	2	4	4
Füüsika												2	2	4	4
Muusika	2	2	2	6	6	2	1	1	4	4	1	1	1	3	3
Kunst						1	1	1	3	3	1	1	1	3	3
Tööõp./käsitöö						2	2	2	6	5	2	2	1	5	5
Kehaline kasv.	3	3	3	9	8	3	3	2	8	8	2	2	2	6	6
Kunsti- ja tööõp.	3	3	3	9	9										
Lisatunnid					8					10					4
Valikaine	1	1	1	3		1	1	1	3		1	1		2	
Kokku	20	23	25	68	68	25	28	30	83	83	30	32	32	96	96

2.3. Valikõppeained

Jäned Koolis õpetatakse valikõppeainena informaatikat, et saavutada õpilaste digipädevus ehk suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuv ühiskonnas nii õppimisel kui ka kodanikuna. Informaatika ainekavad on toodud õppekava lisas 1.

2.4. Läbivate teemade ja lõimingu rakendamine

- (1) Õpetuse läbivad teemad ja lõiming toetab õpilase üld- ja valdkonnapädevuste kujunemist. See saavutatakse läbivate temaatiliste ja ajaliste rõhuasetuste, õppeülesannete ja -viiside abil.
- (2) Õpetuse lõimingu aluseks on Jäned Kooli õppekavas esitatud kokkulepete järgimine õppekorralduse ja hindamis põhimõtete osas, õppekavas konkretiseeritud pädevuste ja õpetuse eesmärkide elluviimisel, õppesituatsioonide loomisel ja eri ainetele ühiste probleemide käsitlemisel.
- (3) Läbivad teemad puudutavad õpilase isiksuse ja sotsiaalse arengu seisukohalt olulisi eluvaldkondi, mida ükski õppeaine ainult eraldi ei käsitle.
- (4) Läbivate teemade õpetamise eesmärk on kujundada teadmisi, oskusi, hoiakuid, väärtushinnanguid ja käitumisnorme valdkondades, millel on kokkupuutepunkte paljude õppeainetega.
- (5) Jäned Kooli õppekava läbivad teemad on:
 - 1) elukestev õpe ja karjääri planeerimine;
 - 2) kodanikualgatus ja ettevõtlikkus;
 - 3) keskkond ja jätkusuutlik areng;
 - 4) kultuuriline identiteet;
 - 5) teabekeskond;
 - 6) tehnoloogia ja innovatsioon;
 - 7) tervis ja ohutus;
 - 8) väärtused ja kõlblus.
- (6) Iga õppeaasta lõpul analüüsitakse kooli arengukava täitmist ning selles püstitatud ülesannete täitmist kooli õppekavas ning üldtööplaanis määratletud tegevuste kaudu. Analüüsi tulemustest sõltuvalt vaadatakse üle läbivad teemad ning leitakse, milline neist on prioriteet järgmisel õppeaastal ning mida konkreetset saab prioriteetsele teemale toetudes teha teiste läbivate teemade all. Prioriteetsest teemast lähtutakse ülekooliliste projektide organiseerimisel/korraldamisel ning õppeviiside valikul.

LÄBIV TEEMA	ÕPITULEMUSED	TEEMA RAKENDAMISE VÕIMALUSED, MEETODID	KOOLI KASUTADA OLEVAD RESSURSID
<ul style="list-style-type: none"> • ELUKESTEVE ÕPE JA KARJÄÄRI PLANEERIMINE 	<p>Õpilane teadvustab oma huve, võimeid, oskusi.</p> <p>Õpilasel areneb õpi- ja suhtlemisoskus, saab aru elukestva õppe vajalikkusest.</p>	<p>esitlused, näitused, arutelu, õppekäigud, õpimapid, intervjuud;</p> <p>ühised üritused, külalislektorid, töötoad, kunstinädal (projektõpe), ainepäevad, -võistlused; talgud, koristuspäevad, ühiskoolitused, nõustamine;</p> <p>ühiskoolitused, -üritused</p>	<p>Kool: õpetajad/töötajad, vilistlased; kooliruumid</p> <p>Partnerid: Maamajanduse infokeskus, Jäneda Raamatukogu, Jäneda Puit, Hobusetallid, Jäneda Mõis, Kauplus A ja O, Raufarm, kooliõde, RMK looduskeskused, MTÜ Loometöö, naaberlasteaiad, -koolid, SA Innove; L-V Rajaleidja</p> <p>KOV: Tapa Vallavalitsus, Tapa Valla Noortekogu</p>
<ul style="list-style-type: none"> • KODANIKUALGATUS JA ETTEVÕTLIKKUS 	<p>Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> -väärtustab koostööd, kodanikualgatus; -omab ja väljendab isiklike seisukohti; -teab enda ja teiste õigusi ning sellega kaasnevat vastutust ja kohustusi; - mõistab oma rolli ühiskonnas; -on omandanud oskusi osaleda otsustamisprotsessis. 	<p>arutelud, diskussioonid, tegevustoad, laadad/müügid, kampaaniad</p> <p>õppekäigud, arutelud, ühistegevused ja -üritused koostööprojektid, kampaaniad, õppekäigud, õuesõpe</p> <p>heategevusüritused</p>	<p>Kool: Õpilasesindus, noorteorganisatsioonid (4H), huviringid, vilistlaskogu</p> <p>Naaberasutused: OÜ Jäneda Mõis, MTÜ Loometöö, JAAAA-koolide ühendus</p> <p>KOV, Tapa Valla Noortekogu</p>
<ul style="list-style-type: none"> • KESKKOND JA JÄTKUSUUTLIK ARENG 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> -saab aru keskkonnast kui terviksüsteemist; -väärtustab bioloogilist mitmekesisust ja jätkusuutlikkust; -arutleb keskkonna probleemide üle, pakub lahendusi, hindab, vajadusel muudab tarbimisvalikuid ja eluviise. 	<p>projektõpe (sästlik eluviis, taaskasutus, müra keskkonnas), kampaaniad;</p> <p>Õpperada looduses, õppekäigud, õuesõpe, näitused, õpimapid külalislektorid, projektõpe, looduskonkursid, -viktoriinid ja töötoad</p>	<p>Kool: õpilased ja kõik töötajad</p> <p>Jäneda looduskeskkond, biopuhasti</p> <p>Partnerid: KOV spetsialistid RMK looduskeskused, MTÜ Loometöö, Kõrvemaa Spordi- ja Matkakeskus jt.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • KULTUURILINE IDENTITEET 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> -aktsepteerib kultuuride erinevusi; -oskab hinnata kultuuriväärtusi; -mõistab ennast kultuurikandjana, kultuuripärandi hoidjana. 	<p>Väljapanekud/näitused, õpilaskonkursid, ühisüritused; õpimapid, projektõpe, ühiskoolitused, huviringid, ainepäevad, kooli ajaloo jäädvustamine – uurimustööd;</p> <p>õppekäigud, ühisüritused, õuesõpe, konkursid, teabepäevad, külalislektorid;</p> <p>õppekäigud, külalisesinejad, näitused, projektõpe, ühisüritused;</p>	<p>Kool</p> <ul style="list-style-type: none"> * keskkond: klassiruumid, üldkasutatavad ruumid *õppetunnid, klassiväline tegevus (huviringid, noorteorg.) <p>Jäneda piirkond - raamatukogu, mõis, talud</p> <p>Naaberasutused: Tapa Vene Põhikool, Kõrvemaa, Vargamäe, Lehtse muuseum, Tapa Muusika- ja Kunstikool, Ambla kirik ja surnuaed</p>

<p style="text-align: center;">TEABEKESKKOND</p> <ul style="list-style-type: none"> • 	<p>Õpilane: -oskab valida sobivat teavet; -kasutab erinevaid teabeallikaid; -suudab kriitiliselt suhtuda teabesse; -mõistab internetis peituvaid võimalusi ja ohte.</p>	<p>arutelud, õpimapid, projektõpe (aja- ja seinalehed, üritused; ühisüritused, külalisesinejad, õppekäigud, loovtöö, töötoad, õpimapid, külalisesinejad; loovtööd; teabe-, ainepäevad;</p>	<p>Kool: õpetajad, õpilased Partnerid: raamatukogud, Maamajanduse Infokeskus, OÜ Gurud, KOV, vallaleht; Maakond: „Virumaa Teataja“, L-V infoportaal Politseiamet - Interneti turvalisus</p>
<p style="text-align: center;">TEHNOLOOGIA JA INNOVATSIOON</p> <ul style="list-style-type: none"> • 	<p>Õpilane: -mõistab tehnoloogiliste uuenduste mõju inimesele ja keskkonnale; -oskab kriitiliselt hinnata tehnoloogia positiivseid ja negatiivseid mõjusid; -oskab kasutada IKT-d eluliste probleemide lahendamisel; -on loov ja algatusvõimeline uuenduslike ideede rakendamisel.</p>	<p>ainetunnid, -päevad, -konkursid, projektõpe õppekäigud, ühisüritused, uurimustööd teabepäevad</p>	<p>Kool: arvutiklass, IKT vahendid aineklassides ja -tundides Jäned piirkond: Maamajanduse Infokeskus, Gurud OÜ, vilistlased Politseiamet - Interneti turvalisus</p>
<p style="text-align: center;">TERVIS JA OHUTUS</p> <ul style="list-style-type: none"> • 	<p>Õpilane: -väärtustab tervist ja turvalisust; -teadvustab oma otsuste ja käitumise seost tervise ja turvalisusega; -võeldib ohuolukordi, oskab nende tekkimisel käituda.</p>	<p>ainepäevad (tervispäev), diskussioonid, esitlused, kampaaniad, ühisüritused (evakuaatsiooniõppus) õppekäigud, õuesõpe, külalisesinejad, õppused, kampaaniad (helkur, Nublu, KEAT)</p>	<p>Kool: õpilased, töötajad Piirkondlik koostöö - Päästeamet, Kirde Kaitseringkond, kooliõde</p>
<p style="text-align: center;">VÄÄRTUSED JA KÕLBLUS</p>	<p>Õpilane: -järgib kõlbelisi norme ja viisakusreegleid; -austab ühiselt väljatöötatud käitumisreegleid; -juhindub oma käitumisel neist.</p>	<p>rollimängud, arutelu, ühisüritused, uurimisprojektid, kampaaniad, huviringid; ühisüritused, õuesõpe, töötoad; ühisüritused, -projektid; külalisesinejad; heategevusüritused</p>	<p>Kool: lapsed, töötajad, lapsevanemad, vilistlaskogu Külakogukond, partnerid Naaberasutused ja -koolid KOV</p>

2.5. Üldpädevuste kujundamine Jäned Koolis

- (1) Pädevus on teadmistel, oskustel ja väärtustel põhinev suutlikkus teatud tegevusalal või valdkonnas tulemuslikult toimida.
- (2) Jäned Kooli õppekava taotleb lastel ja õpilastel üldpädevuste, valdkonnapädevuste ja õppeainepädevuste kujundamist.
- (3) Nädala- või töökava koostamise ja selle elluviimise kaudu loob õpetaja tingimused Jäned Kooli õppekavas määratud üldpädevuste saavutamiseks.
- (4) Üldpädevused täpsustatakse Jäned Kooli õppekavas kooliastmeti. Kooliastmed on järgmised:
 - 1) I aste – 1.–3. klass;
 - 2) II aste – 4.–6. klass;

3) III aste – 7.–9. klass;

2.5.1 Üldpädevused

ÜLD- PÄDE- VUSED	SEE ON...	I KOOLIASTE	II KOOLIASTE	III KOOLIASTE
* VÄÄRTUSPÄDEVUS	<p>-suutlikkus hinnata inimsuhteid ning tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast;</p> <p>-suutlikkus tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, loodusega, oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuri-pärandiga ja nüüdisaegse kultuuri sündmustega,</p> <p>- loomingu väärtustamine ja ilumeele kujundamine.</p>	<p>-peab lugu oma perekonnast, klassist ja koolist;</p> <p>-on viisakas, täidab lubadusi;</p> <p>-teab, et kedagi ei tohi naeruvääristada, kiusata ega narrida;</p> <p>-oskab kaaslast kuulata, teda tunnustada;</p> <p>-teab oma rahvuslikku kuuluvust ning suhtub oma rahvusesse lugupidavalt;</p> <p>-käitub loodust hoidvalt;</p> <p>-austab oma kodupaika, kodumaad ja Eesti riiki, tunneb selle sümboleid ning täidab nendega seotuvaid käitumisreegleid.</p>	<p>-hindab harmoonilisi inimsuhteid, mõistab oma rolli pereliikmena, sõbrana, kaaslasena ja õpilasena;</p> <p>-peab kinni kokkulepetest, on usaldusväärne ning vastutab oma tegude eest;</p> <p>-väärtustab oma rahvust ja kultuuri teiste rahvuste ning kultuuride seas, suhtub inimestesse eelarvamusteta, tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi ning mõistab kompromiss-side vajalikkust;</p> <p>-väärtustab säästvat eluviisi, oskab esitada loodusteaduslikke küsimusi ja hankida loodusteaduslikku teavet, oskab looduses käituda, huvitub loodusest ja selle uurimisest;</p> <p>-väärtustab kunstiloomingut ning suudab end kunsti-vahendite abil väljendada.</p>	<p>-tunneb üldtunnustatud väärtusi ja kõlblus-põhimõtteid, järgib neid, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires;</p> <p>-tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri ning aitab kaasa eesti keele ja kultuuri säilimisele ja arengule;</p> <p>-omab ettekujutust ja teadmisi maailma eri rahvaste kultuuridest, suhtub teistest rahvustest inimestesse eelarvamuste-vabalt ja lugupidavalt.</p>
* SOTSIAALNE PÄDEVUS	<p>-suutlikkus ennast teostada, toimida teadliku ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut;</p> <p>- ühiskonnas kehtivaid väärtuste ja normide ning erinevate keskkondade reeglite teadmine ja järgimine;</p> <p>-oskus teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste erisusi suhtlemisel</p>	<p>-teab, kelle poole erinevate probleemidega pöörduda, ning on valmis seda tegema;</p>	<p>-tunnetab end oma riigi kodanikuna ning järgib ühiselu norme;</p>	<p>-mõistab inimese ja keskkonna seoseid, suhtub vastutustundlikult elukeskkonda ning elab ja tegutseb loodust ja keskkonda säästes;</p> <p>-on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi demokraatlikust arengust.</p>

* ENESEMÄÄRATLUSPÄDEVUS	<p>-suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi;</p> <p>-tervete eluviise järgimine;</p> <p>-suutlikkus lahendada iseendaga, oma vaimse ja füüsilise tervisega seonduvaid ning inimsuhetes tekkivaid probleeme</p>	<p>-oskab ilu märgata ja hinnata;</p> <p>-hindab loovust ning tunneb rõõmu liikumisest, loovast eneseväljendusest;</p> <p>-hoiab puhtust ja korda, hoolitseb oma välimuse ja tervise eest ning tahab olla terve;</p> <p>-oskab ohtlikke olukordi vältida ja ohuolukorras abi kutsuda, oskab ohutult liigelda.</p>	<p>-teab oma tugevaid ja nõrku külgi ning püüab selgusele jõuda oma huvides;</p> <p>-väärtustab tervislikke eluviise, on teadlik tervist kahjustavatest teguritest ja sõltuvusainete ohtlikkusest;</p> <p>-on leidnud endale sobiva harrastuse ning omab üldist ettekujutust töömaailmast.</p>	<p>-väärtustab ja järgib tervislikku eluviisi ning on füüsiliselt aktiivne;</p> <p>-mõtleb süsteemselt, loovalt ja kriitiliselt, on avatud enese-arendamisele.</p>
* ÕPIPÄDEVUS	<p>-suutlikkus organiseerida õppekeskkonda ja hankida õppimiseks vajaminevat teavet;</p> <p>-suutlikkus planeerida õppimist ning seda plaani järgida;</p> <p>-oskus kasutada õpitud, sh õpioskusi ja -strateegiaid, erinevates kontekstides ja probleeme lahendades;</p> <p>-oskus analüüsida enda teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi ning selle põhjal edasiõppimise vajadust.</p>	<p>-tahab õppida, tunneb rõõmu teadasaamisest ja oskamisest, oskab õppida ükski ning koos teistega, paaris ja rühmas, oskab jaotada aega õppimise, harrastustegevuse, koduste kohustuste ning puhkamise vahel;</p> <p>-suudab tekstidest leida ja mõista seal sisalduvat teavet (sealhulgas andmeid, ter-mineid, tegelasi, tegevusi, sündmusi ning nende aega ja kohta) ning seda suuliselt ja kirjalikult esitada;</p>	<p>-oskab keskenduda õppeülesannete täitmisele, oskab suunamise abil kasutada eakohaseid õpi-võtteid (sealhulgas paaris- ja rühmatöövõtteid) olenevalt õppeülesande iseärasustest;</p> <p>-oskab leida vastuseid oma küsimustele, hankida erinevatest allikatest vajalikku teavet, seda tõlgendada, kasutada ja edastada;</p> <p>-oskab teha vahet faktil ja arvamusel.</p>	<p>-on teadmishimuline, oskab õppida ja leida edasiõppimisvõimalusi kasutades vajaduse korral asjakohast nõu;</p> <p>-oskab esitada loodus-teaduslikke küsimusi, nende üle arutleda, esitada teaduslikke seisukohti ja teha tõendusmaterjali põhjal järeldusi;</p> <p>-suudab digitehnikat õppimiseks eesmärgipäraselt ja võimalikult riskita kasutada.</p>
* SUHTLUSPÄDEVUS	<p>-suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid, oma seisukohti esitada ja põhjendada;</p> <p>- teabe- ja tarbetekstide ning ilukirjanduse lugemine ning mõistmine;</p> <p>-oskus kirjutada eri liiki tekste, kasutades koha-seid keelevahendeid ja sobivat stiili;</p> <p>- õigekeelsuse ning väljendusrikka keele väärtustamine.</p>	<p>-mõistab ja kasutab õpitavas võõrkeeles igapäevaseid äraõpitud väljendeid ja lihtsamaid fraase;</p>	<p>-oskab oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta;</p> <p>-oskab mõtestatult kuulata ja lugeda eakohaseid tekste, luua eakohasel tasemel keeleliselt korrektseid ning suhtlussituatsioonile vastavaid suulisi ja kirjalikke tekste ning mõista suulist kõnet;</p> <p>-tuleb vähemalt ühes võõrkeeles toime igapäevastes suhtlusolukordades, mis nõuavad otsust ja lihtsat infovahetust tuttavatel rutiinsetel teemadel;</p>	<p>-suudab end olukorda ja suhtluspartnereid arvestades kõnes ja kirjas selgelt ja asjakohaselt väljendada, mõista ja tõlgendada erinevaid tekste, tunneb ja järgib õigekirjareegleid;</p> <p>-valdab vähemalt üht võõrkeelt tasemel, mis võimaldab igapäevastes olukordades suhelda kirjalikult ja suuliselt ning lugeda ja mõista eakohaseid võõrkeelseid tekste;</p> <p>-suudab väljendada ennast loominguliselt, peab lugu kunstist ja kultuuripärandist.</p>

<p>* MATEMAATIKAPÄDEVUS</p>	<p>-suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid erinevaid ülesandeid lahendades kõigis elu- ja tegevusvaldkondades.</p>	<p>-arvutab ning oskab kasutada mõõtmiseks sobivaid abivahendeid ja mõõtühikuid eakohaseid ülesandeid lahendades; -oskab sihipäraselt vaadelda, erinevusi ja sarnasusi märgata ning kirjeldada; oskab esemeid ja nähtusi võrrelda, rühmitada ning lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ja kaarti lugeda;</p>	<p>-on kindlalt omandanud arvutus- ja mõõtmisoskuse ning tunneb ja oskab juhendamise abil kasutada loogikareegleid ülesannete lahendamisel erinevates eluvaldkondades;</p>	<p>-suudab lahendada igapäevaelu erinevates valdkondades tekkivaid küsimusi, mis nõuavad matemaatiliste mõttemetodite (loogika ja ruumilise mõtlemise) ning esitusviiside (valemite, mudelite, skeemide, graafikute) kasutamist.</p>
<p>ETTEVÕTLIKKUSPÄDEVUS</p>	<p>-suutlikkus ideid luua ja neid ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; -oskus näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi; -oskus korraldada ühistegevusi, näidata initsiatiivi ja vastutada tulemuste eest; - paindlik reageerimine muutustele ning arukate riskide võtmine.</p>	<p>-oskab end häälestada ülesandega toimetulemisele ning oma tegevusi ülesannet täites mõtestada; -oskab koostada päevakava ja seda järgida.</p>	<p>-oskab oma tegevust kavandada ja hinnata ning tulemuse saavutamiseks vajalikke tegevusi valida ja rakendada, oma eksimusi näha ja tunnistada ning oma tegevust korrigeerida;</p>	<p>-on ettevõtlik, usub iseendasse, kujundab oma ideaale, seab endale eesmärged ja tegutseb nende nimel, juhib ja korrigeerib oma käitumist ning võtab endale vastutuse oma tegude eest.</p>
<p>* DIGIPÄDEVUS</p>	<p>-suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvast ühiskonnas õppimisel, kodanikuna ja kogukondades suheldes; -oskus leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle usaldusväärsust; -suutlikkus osaleda digitaalses sisuloomes; -oskus kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, teha koostööd erinevates digikeskkondades; -olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti;</p>	<p>- oskab kasutada lihtsamaid arvutiprogramme; - oskab kasutada koolis ja kodus tehnilisi seadmeid;</p>	<p>- oskab kasutada arvutit ja interneti suhtlusvahendina; -oskab arvutis vormistada tekste; - oskab leida internetist teavet, seda kasutada ja vahendada;</p>	<p>-suudab tehnikamaailmas toime tulla ning seda eesmärgipäraselt ja võimalikult riskita kasutada; -kasutab digivahendeid eesmärgipäraselt; -oskab kasutada tehnilisi vahendeid turvaliselt; -oskab teadlikult järgida digiruumis samu moraalil- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.</p>

2.6. Jäned Kooli õppetegevus lasteaiarühmas

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära, luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:
 - 1) kavandada oma tegevust, teha valikuid;
 - 2) seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
 - 3) kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
 - 4) arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
 - 5) hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
 - 6) tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumisest ning tulla toime ebaõnnestumisega.
- (2) Õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel tehakse koostööd lastevanematega, neid kaastakse tegevuste läbiviimisele ning küsitakse tagasisidet rühmas ja koolis toimuvale.
- (3) Jäned Kooli alushariduse omandanud lastel on kujunenud mängu-, tunnetus- ja õpioskused, sotsiaalsed ning enesekohased oskused (vt. alushariduse õppekava).

2.7. Jäned Kooli õppetegevus I kooliastmel

- (1) I kooliastmel (1.-3. klassis) on temaatiline rõhuasetus KODU/MEIE suhtel lapse MINAGA, MINA/MEIE/KODU suhtel PAIKKONNAGA.
- (2) 1. klassis on õpetuse põhitaotluseks orienteerumine mängult õppimisele ja õpilase rolli sisseelamine. I kooliastme üldpädevusnõuete keskmes on koolis edukaks õppimiseks vajalikud alusoskused.
- (3) Laste koolivalmidus ja võimed on erinevad, seetõttu varieeritakse õppeülesandeid ja nende täitmiseks kuluvat aega. Lapsi ergutatakse küsima ja avastama. Õppeprotsessi käigus kujundatakse lapsel esmased õpiharjumused ja -oskused, sh oma aja jaotamine ja õpiülesande juures püsimine.
- (4) Väärtuskasvatuses kasutatakse ülesandeid, kus on vaja järgida käitumisreegleid, teha väärtushinnangutel põhinevaid otsustusi või järeldusi.
- (5) Õpetaja olulisim ülesanne on iga lapse eneseusu ja õpimotivatsiooni toetamine.

2.8. Jäned Kooli õppetegevus II kooliastmel

- (1) II kooliastmel (4.–6. klassis) on õppekavateraviku kujundamise alus MINA/MEIE/KODU suhtes EESTIGA.
- (2) II kooliastmel jõuab õpilane murdeikka. Et õppida tasakaalustama oma erinevaid rolle, vajab II kooliastme õpilane õppeülesandeid, mis võimaldavad rollikonflikte läbi mängida ja neile lahendusi otsida. Paaris ja rühmas täidetavate õppeülesannete puhul luuakse situatsioone, kus on võimalik pälvida ka kaaslaste tunnustust.

- (3) II kooliastmel on eriti oluline toetada õpimotivatsiooni. Õppeülesandena on kohane osalusrõõmu pakkuv selgelt vormistatud tulemustega töö, mida on võimalik tutvustada koolis ja väljaspool kooli.
- (4) Endiselt on tähtsal kohal õpioskuste kujunemine; kasutatakse ülesandeid, mille eesmärgiks on õppima õppimise teadvustamine iseendale ja kaaslastele.
- (5) Väärtuskasvatases on tähtsal kohal väärtuste selginemist ja ideaalide kujunemist soodustavate õppesituatsioonide loomine.
- (6) Õpetaja olulisim ülesanne on õppeprotsessi eesmärgiteadlik suunamine, õpilaste õpitahte ja õpihuvi toetamine.

2.9. Jäneda Kooli õppetegevus III kooliastmel

- (1) III kooliastmel (7.–9. klassis) on temaatiline rõhuasetus MINA suhetel ÜMBRITSEVATE INIMESTE, eriti EAKAASLASTEGA ning MINA suhetel MAAILMAGA.
- (2) III kooliastme lõpuks peab õpilane määratlema oma edasise õpitee. Seetõttu asetuvad tähtsale kohale õppeülesanded, mis võimaldavad õpilastel oma valikuid teadvustada, mõista otsuste tagajärgi oma elutee seisukohalt. On oluline, et õpilane mõistaks hariduse ja tööturu seoseid. Selleks saab kasutada ka kutse-eelsele õppele orienteeritud valikaineid, projekte, ekskursioone.
- (3) Õpipädevuse seisukohalt on olulised õppeülesanded, mis võimaldavad kasutada erinevaid õpistrateegiaid, neid teadvustada. Endiselt on tähtsad projektülesanded; lisanduma peaksid lihtsamad uurimisülesanded, kus õpilane otsib iseseisvalt informatsiooni, analüüsib ja üldistab seda.
- (4) Õpimotivatsiooni languse vältimiseks peaksid õpilased lahendama huvikohaseid individuaalseid õpiülesandeid. Õpimotivatsiooni toetab koostöö rühmas ja kaaslaste ning õpetaja tunnustus edukalt täidetud ülesande puhul.
- (5) Väärtuskasvatases asetub tähtsale kohale kodaniku kasvatamine, mis toetab ühiskonnas toimetulekut.
- (6) Õpetaja olulisemateks ülesanneteks on toetada õpilase arengut, ainealaste teadmiste omandamist, iseseisva töö oskuste kujunemist, õpitahte tugevnemist ja eneseusu suurenemist, mõjutada väärtushinnanguid.

3. III KOOLIASTME LOOVTÖÖ KORRALDAMISE PÕHIMÕTTED

(1) Põhikooli III kooliastmel sooritavad õpilased loovtöö vastavalt Põhikooli riikliku õppekavale (§ 15 lg.8).

(2) Loovtöö **eesmärgiks** on pakkuda õpilasele võimetekohast ning huvidest lähtuvat eneseteostuse võimalust. Loovtöö teostamine toetab:

- õpilase kujunemist loovaks ning mitmekülgseks isiksuseks;
- üldpädevuste (iseseisev ja rühmas töötamine, probleemide lahendamine, kriitiline mõtlemine, argumenteerimis-, eneseväljendus- ja esinemisoskus, töö allikate ja andmetega; tegevuse kavandamine ning kavandatu järgimine, tegevuse ja töö analüüsimise oskus, loovtöö vormistamine, IKT vahendite kasutamine jpt) kujunemist.

(3) Loovtöö **korraldamine**:

- iga õppeaasta alguses (üldjuhul augustikuu ÕN-s) kinnitab õppenõukogu lähtudes prioriteetsesest kooli õppekava läbivast temast tulenevad loovtöö teemad;
- loovtööde teemad on antud õppekava lisas 2;
- esimese õppeveerandi alguses valivad 7. ja/või 8. kl. õpilased (individuaalselt või rühmana) etteantute hulgast või õpilase individuaalsetest huvidest ja võimetest lähtuva õppekava läbivat teemat toetava loovtöö teema;
- loovtöö kirjalik osa esitatakse vähemalt 2 nädalat enne loovtööde esitlemise päeva, mis üldjuhul on õppeperioodi viimasel nädalal;
- loovtööde esitlused on üldjuhul sooritatud 8. klassi lõpuks.

(4) Loovtöö **liigid**:

1. uurimistöö on kirjalik tekst, kus õpilane keskendub mingile uurimisprobleemile. Töö kirjutamine annab õpilastele esimese iseseisva uurimustöö kogemuse ning võimaluse tegeleda huvipakkuvate teemade ja probleemidega individuaalselt või koostöös kaasõpilastega. Uurimuse eesmärgiks on saada täpsemat teavet uuritava teema kohta ning leida teema olulistele küsimustele vastuseid. Uurimistöö peab olema valdavalt analüüsiva iseloomuga, olulised on töö autori järeldused, tõlgendused ja üldistused.

Õpilase uurimistöö maht on kuni 15 lehekülge ning koosneb järgmistest osadest:

- 1) tiitelleht
- 2) sisukord
- 3) sissejuhatus
- 4) töö põhiosa (peatükid ja alapeatükid)
- 5) kokkuvõtte, sh enesehinnang
- 6) kasutatud kirjanduse loetelu

7) lisad (vajadusel)

2. **projektitöö** on kindla eesmärgi ja ulatusega terviklik töö, ülesanne või muu ettevõtmine (lühiaurimus, esitlus, omaloominguline töö, kooliürituse ettevalmistamine ja läbiviimine).

Projektitöö puhul koostab õpilane ja/või rühm ka kirjaliku töö, milles on:

- 1) tiitelleht
- 2) sisukord
- 3) sissejuhatus
- 4) töö käigu kirjeldus
- 5) kokkuvõte, sh enesehinnang tööle
- 6) kasutatud kirjandus.

Täpsed kirjalike tööde vormistamisele esitatavad nõuded on toodud õppekava lisas 2.

(5) Loovtöö **juhendamisel** juhendaja:

- aitab õpilast teema valikul ja tegevusplaani koostamisel;
- soovitab vajadusel kirjandust ja annab suuniseid info leidmisel;
- jälgib töö vastavust sisulistele ja vormistamise nõuetele ning jälgib ajakava täitmist;
- täpsustab rühmatöös liikmete tööpanust;
- nõustab õpilast loovtöö esitluse läbiviimiseks.

(6) Loovtöö **esitlemine**:

- toimub koolis või kokkuleppel hindamiskomisjoniga väljaspool kooli;
- mitme autori puhul osalevad loovtöö esitlusel kõik rühma liikmed;
- on suuline ettekanne, mida toetatakse stendiettekande, multimeedia, audiovisuaalsete jm vahenditega.

(7) Loovtöö **hindamise** eesmärgiks on:

- kirjeldada loovtööle seatud eesmärkide täideviimist ning anda seeläbi tagasisidet loovtöö kui terviku kohta;
- kujundada kriitilist suhtumist oma töösse, julgustada õpilast järgmisteks loovtöödeks ning toetada isiksuse arengut.

Loovtööle ja selle esitlemisele annab koondhinnangu vähemalt kolmeliikmeline hindamiskomisjon, kuhu kuulub ka õpilas(t)e juhendaja. Rühmatöö puhul antakse hinnang iga liikme tööle, mis kujuneb töö käigu kirjelduse alusel.

Hinnang antakse loovtöö:

- **sisule:** töö vastavus teemale, seatud eesmärkide saavutamine, meetodite valik ja rakendus; terminite ja keele korrektne kasutamine, töö ülesehitus;

- **protsessile:** õpilase algatusvõime ja initsiatiiv loovtöö teema valimisel, ajakava järgimine, kokkulepetest kinnipidamine, suhtlemisoskus;
- **vormistamisele:** teksti, jooniste, graafikute ja tabelite korrektne vormistamine; viitamine;
- **esitlemisele:** esitluse ülesehitus ja näitlikustamine, suhtlemine publikuga.

Kui õpilane on enda poolt valitud loovtöö temaatika raames esinenud väga hästi maakondlikul aineolümpiaadil või õpilaskonkursil, võib õppenõukogu otsusega lugeda loovtöö sooritatuks.

4. HINDAMISE KORRALDUS JÄNEDA KOOLIS

- (1) Õppimine on elukestev protsess, mille teadvustatus ning eesmärgistatus sõltub õppija eest ja individuaalsest eripärast. Õppimine toimub mängu ja matkimise, vaatluse ja mõtestamise, elamuse ja kogemuse, harjutamise ja katsetamise, meeldejätmise ja loomise kaudu. Elukestva õppimise kui elustiili kujundamiseks on oluline õppija sisemine motivatsioon.
- (2) Õppe- ja kasvatusprotsess on eesmärgistatud, arusaamisega õppimine ja seda suunav, nõustav, analüüsiv ning hindav õpetamine ja kasvatamine nende tegevuste vastastikustes seostes.
- (3) Õpilased võtavad võimetekohaselt osa oma õppimise eesmärgistamisest, kavandamisest ja hindamisest.
- (4) Õppimine võib toimuda reaalses või virtuaalses keskkonnas.
- (5) Õppe- ja kasvatusprotsessi käigus õpivad õpilased:
 - 1) olemasolevaid teadmisi ja oskusi kasutama, seoseid nägema;
 - 2) küsima, teada saama, uusi teadmisi ja oskusi omandama;
 - 3) tegutsema; oma intellekti, fantaasiat, emotsioone kasutama; looma, konstrueerima, katsetama;
 - 4) ennast arendama, õppimist õppima;
 - 5) õppima üksi või koos teistega, jälgides ja hinnates enda ja kaaslaste tegevust;
 - 6) probleeme lahendama, valikuid tegema, otsustama väidete õigsuse üle, vaidlema, argumenteerima, kaitsma oma seisukohti;
 - 7) oma mõtetegevust ja õppimist jälgima ja juhtima.
- (6) Õpitulemuste hindamine on osa õppe- ja kasvatusprotsessist. Hinnatakse nõutavate õpitulemuste saavutatust, teadmiste ja oskuste omandatust. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid.
- (7) Hindamise põhieesmärgid on:
 - 1) motiveerida õpilasi sihikindlalt õppima;
 - 2) suunata õpilase enesehinnangu kujunemist;
 - 3) suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja arengu toetamisel;
 - 4) anda õpilasele, õpetajale, kooli juhtkonnale, lapsevanemale (eestkostjale, hooldajale) teavet õpilase õpiedukusest.
- (8) Jäneda Kooli õpilaste hindamise, järgmisse klassi üleviimise ning klassikursust kordama jätmise alused, tingimused ja korra kinnitab kooli direktor.

5. ÕPPEKESKKONNA MITMEKESISTAMISEKS KAVANDATUD TEGEVUSED

(1) Õppe- ja kasvatuseesmärkide täitmist toetab õppekeskkond, kus:

- õpilaste, õpetajate, kooli juhtkonna ja lastevanemate omavahelised suhted põhinevad lugupidamisel ning demokraatial;
- on olemas õppekava elluviimiseks vajalikud õppevahendid ja -materjalid;
- järgitakse tervisekaitse- ja ohutusnõudeid;
- luuakse tingimused õpilase ja õpetaja arenguks;
- on esteetiliselt kujundatud otstarbeka sisustusega ruumid.

(2) Ülekoolilised ning lasteaedade- ja koolidevahelised projektid kavandatakse enne õppeaasta algust ühe osana üldtööplaanis. Ülekoolilised, lasteaedade- ja koolidevahelised projektid peavad olema kooskõlas Jäneda Kooli õppekava õpisisuga ja toetama õpitulemuste saavutamist.

(3) Ülekooliliste ning lasteaedade- ja koolidevaheliste projektid ja nende kavandamise korra kinnitab direktor.

(4) Kooli õppekava nõuete täitmist toetavad kooli traditsioonid:

- 1) spordipäevad;
- 2) omavalitsuspäev ehk õpetajate päeva tähistamine;
- 3) jõulupidu koos lastevanematega;
- 4) vabariigi aastapäeva tähistamine, Aastategijate valimine;
- 5) rahvuslike tähtpäevade tähistamine oma koolis, naaberlasteaedade ja -koolidega;
- 6) ainepäevad (eesti keel, matemaatika jms.);
- 7) kunstinädal;
- 8) jüripäevajooks naaberkoolide osavõtul;
- 9) õpilastööde väljapanekud (ka virtuaalselt);
- 10) õppekursioonid Eestimaa erinevatesse piirkondadesse.

6. LASTEAIALAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE ja HINDAMISE PÕHIMÕTTED, ÕPILASE ARENGU TOETAMISE KORRALDUS

- (1) Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Õpetajad viivad vaatlusi läbi kindla plaani alusel, lapsi jälgitakse igapäevatoimingutes, vabamängus ja suunatud tegevustes.
- (2) Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused.
- (3) Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustatakse saavutatut ning tunnustatakse lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi.
- (4) Lapse arengu kirjeldamiseks kasutatakse Jäneda Kooli lasteaiarühmas järgmisi meetodeid:
 - 1) tutvumisvestlus lapse ja tema perekonnaga vahetult pärast lapse rühma nimekirja kandmist;
 - 2) lapse arengu jälgimine ja tema enesehinnangu, emotsionaalse arengu, sotsiaalse mänguoskuse, prosotsiaalse käitumise, üldmootorika ja peenmootorika arengu, kognitiivse arengu, kõne- ja kirjakeele, kujutavate tegevuste ning fantaasia arengu kohta vastavate ajamärkmete tegemine arengutabelisse;
 - 3) arenguestlused lapse arengu hindamiseks ja toetamiseks; arenguestluse viiakse alushariduse õpetaja või õpetajate poolt läbi üks kord aastas andmaks tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest ning selgitamaks lapsevanema seisukohti ja ootusi lapse arengule;
 - 4) koostatakse lapse arengumapp, mis sisaldab arenguestluse küsimustikke, arengutabelit, lapse joonistusi, loovharjutusi, toredaid ütlemisi ning fotomaterjali lapse osalemisest rühma ja kooli tegevustes.
- (5) Kord õppeaastas toimub õpilase-lapsevanema-õpetaja koostöös arenguestlus, mille läbiviimise tingimused ja korra kehtestab kooli direktor.
- (6) Õpilase arengu toetamiseks võimaldatakse õpilasele täiendavat õpetajapoolset juhendamist, koolis töötavad pikapäevarühm ja huviringid.

7. ERIVAJADUSTEGA LASTEGA TEHTAV TÖÖ, ÕPILASTE NÕUSTAMINE JA ÕPIABI OSUTAMINE JÄNEDA KOOLIS

- (1) Konkreetse erivajadustega lapse puhul arvestatakse vastava lapse arengutasemega (näiteks kodust tulnud, lasteaia mittekäinud, palju puudunud või mõnes arenguvaldkonnas järeleaitamist vajavad lapsed) ja kohandatakse talle vastavas valdkonnas arenguliselt sobiva vanuserühma tegevusi.
- (2) Erivajadustega lapse ja õpilase toetamine on meeskonnatöö, millesse kaasatakse nii rühma õpetajad, õpetaja-abid, klassi- ja aineõpetajad, kooli tugispetsialistid ja juhtkond, lapsevanemad.
- (3) Vajadusel koostatakse meeskonnatöös lastele individuaalne arenduskava, õpilastele individuaalne õppekava, mille rakendumisest, arengukeskkonna sobilikkusest ning lapse edasistest vajadustest tehakse kokkuvõtteid õppenõukogus vähemalt üks kord aastas.
- (4) Põhikooli õpilaste nõustamise ja õpiabi osutamise eesmärgil koolis toimuvad:
 - 1) õpilastega arenguestlused lapsevanema(te) osavõtul;
 - 2) täiendav õpetajapoolne juhendamine ehk ainealased konsultatsioonid;
 - 3) õpiabirühma tunnid;
 - 4) logopeediline abi.
- (5) Õpilasi ja nende vanemaid nõustavad logopeed-eripedagoog, koolipsühholoog.
- (6) Õpilasi ja lapsevanemaid teavitatakse võimalusest saada nõustamisteenust Rajaleidja keskustest.

8. ÕPETAJATE TÖÖ PLANEERIMISE JA ÜHISTEGEVUSTE PÕHIMÕTTED

- (1) Jäned Kooli õpetajate koostöö vormideks on õppenõukogu koosolekud (vähemalt 5 korda õppeaastas), töökoosolekud kaks korda kuus, teemale või ühele õpilasele/õpilasgrupile keskenduvad ümarlauad vastavalt vajadusele.
- (2) Rühma nädalakava koostamisel arvestavad õpetajad koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava alusel koostatud Jäned Kooli alushariduse õppekava ja kooli õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgi ja ülesandeid, rühma vanuselist ja soolist koosseisu, laste arengutaset, lasteasutuse materiaalseid võimalusi, lapsevanemate soove.
- (3) Nädalakavade koostamisel jälgib õpetaja, et kõiki tegevusi kasutataks maksimaalselt lapse kehaliseks, vaimseks ja sotsiaalseks arendamiseks, oskuste kujundamiseks, üldtunnustatud väärtuste vahendamiseks ja erinevate õppe- ja kasvatustegevuse valdkondadesse kuuluvate teadmiste edastamiseks.
- (4) Täpsustatud ainekava (edaspidi: töökava) on dokument, mille alusel toimub õppetöö põhikooli õppetunnis. Õppetunnid toimuvad koolis või väljaspool kooli õppekursiooni või -käiguna. Ainekava koostamine ja arendamine kuulub Jäned Koolis klassi- ja aineõpetajate pädevusse.
- (5) Klassiõpetaja ja aineõpetaja töökavas täpsustatakse kooli õppekava üldosas ja ainevaldkonnakavas esitatut arvestades konkreetseid õpilasi, kasutatavat õppekirjandust ja -vahendeid, õpetajatevahelist koostööd ning õppeaasta üldtööplaani.
- (6) Klassiõpetaja ja aineõpetaja töökavad on vormistatud üldjuhul õppeveerandite kalenderplaanina.
- (7) Klassiõpetaja ja aineõpetaja töökavas on õppesisu liigendatud ulatuslikumate õppeteemade järgi. Näidatud on olulisemad alateemad, käsitletavat põhimõistet, kasutatavad meetodid, õppekirjandus jm õppematerjal; oodatavad õpitulemused ja nende kontrollimise/hindamise aeg ning moodused.
- (8) Otsustused, mida klassiõpetaja ja aineõpetaja on teinud oma eripära määratledes, kajastuvad töökavas õppemeetodite valiku kaudu.

9. JÄNEDA KOOLI ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

- (1) Jäned Kooli õppekava koostamine ja arendamine eeldab õpilaste ja õpetajate; õpetajate ja juhtkonna, kooli hoolekogu; kooli ja lastevanemate, kooli omaniku, teiste õppeasutuste ja organisatsioonide koostööd riikliku õppekava üldosa mõtestamisel, tegevus- ja ainekavade koostamisel.
- (2) Jäned Kooli õppekava koostamises ja arendamises kasutatakse erinevaid töövorme. Selles töös osalevad kõik pedagoogid.
- (3) Jäned Kooli õppekava koostamise ja arendamise demokraatliku korralduse eest vastutab kooli direktor.
- (4) Õppekava nõuete täitmist jälgitakse küsitluste, ankeetide, tasemetööde, eksamite tulemusi analüüsides, õpilaste haridustee jätkumise jälgimise kaudu.
- (5) Õppekava tulemuslikkuse tagab ka õpetajate pidev
 - 1) enesetäiendamine ja koolitus;
 - 2) sisekoolitus, millest võtavad osa kõik õpetajad;
 - 3) tutvumine teiste lasteaedade ja koolide tööga;
 - 4) osalemine vabariigis ja maakonnas toimuvatel kursustel ja seminaridel;
 - 5) õpetajate uurimustööd;
 - 6) eneseanalüüs ja arenguestlused.
- (6) Jäned Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise korra kinnitab kooli direktor.

II ALUSHARIDUSE ÕPPEKAVA

- (1) Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms ning nendevahelistes seostes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu.
- (2) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, terviseseisundit jms. Õpetajad on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad.
- (3) Jäned Kooli alushariduse õppekavaga kujundatakse lastel nelja üldoskuste rühma:
 - 1) mänguoskused;
 - 2) tunnetus- ja õpioskused;
 - 3) sotsiaalsed oskused;
 - 4) enesekohased oskused.
- (4) Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu erinevate valdkondade sisusid lõimides.

1. MÄNGUOSKUSED

- (1) Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.
- (2) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel
 - **2-aastane** laps:
 - 1) tunneb mängust rõõmu;
 - 2) mängib teiste lastega lihtsamaid igapäevaseid olukordi ja tegevusi kajastavaid rollimänge;
 - 3) tegutseb teistega kõrvuti ja osaleb vahelduvas vormis ühitegevustes;
 - 4) tunneb huvi uurimismängude vastu;
 - 5) imiteerib täiskasvanuid ja kaaslasi,
 - **3-aastane** laps:
 - 1) tunneb mängust rõõmu;
 - 2) reageerib lihtsatele mängujuhistele;
 - 3) kasutab mänguasju otstarbekalt;
 - 4) tunneb huvi võõramate mänguvahendite vastu;
 - 5) jagab vahetevahel mänguasju ka teistega;
 - 6) mängib mõnda aega koos teistega.

- **4-aastane laps:**

- 1) tunneb mängust rõõmu ja suudab mängule keskenduda;
- 2) oskab oma mängutegevust planeerida ja organiseerida;
- 3) suudab järgida mängureegleid täiskasvanute juhendamisel ja suudab neid selgitada teistele;
- 4) huvitub võistlusmängudest ja tahab olla edukas;
- 5) osaleb rolli- ning loovmängudes;
- 6) osaleb ühistegevustes, kuid eelistab üht mängukaaslast.

- **5-aastane laps**

- 1) mängib koos teistega, tunneb ühistegevusest rõõmu;
- 2) konstrueerib ja katsetab mängides;
- 3) osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes;
- 4) matkib nii täiskasvanu kui ka teiste laste tegevusi ja rolle;
- 5) arvestab mängureeglitega;
- 6) eelistab sootüübilisi mänge.

- **6-aastane laps**

- 1) tunneb mängust rõõmu ja suudab mängida kehtvalt;
- 2) suudab mängida väikeses rühmas;
- 3) osaleb erinevates mänguliikides, järgib mängureegleid;
- 4) algatab ise mänge ja ühistegevusi;
- 5) seab ise mängu eesmärgid ja oskab mängu lõpetada.

- **7-aastane laps**

- 1) tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;
- 2) rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- 3) algatab erinevaid mänge ja arendab mängu sisu;
- 4) täidab mängudes erinevaid rolle;
- 5) järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- 6) suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- 7) tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
- 8) kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

2. TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSED

- (1) Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.
- (2) Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

(3) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel

• **2-aastane laps:**

- 1) hangib ümbrusest aktiivselt infot;
- 2) keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele;
- 3) loob tegevuse kaudu seosed kõnega;
- 4) suhtleb valdavalt 1-2sõnaliste lausetega, kasutab ka mitteverbaalseid suhtlusvahendeid;
- 5) tunneb huvi raamatute vastu;
- 6) kuulab jutukesi, mis seostuvad tema enda kogemustega;
- 7) sobitab erinevaid materjale ja esemeid;
- 8) rühmitab esemeid ühe nähtava omaduse järgi;
- 9) kasutab omandatud samas situatsioonis ning kontekstis, kannab üle lihtsamaid seoseid sarnastes olukordades.

• **3-aastane laps:**

- 1) kasutab 3-4sõnalisi lauseid, on omandanud sõnavara, mis võimaldab tal end väljendada;
- 2) mõistab osaliselt lihtsamat kõnet ning saab aru lihtsamatest ülekantud tähendustest;
- 3) leian tegutsemisajendi, plaanid ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga;
- 4) tunneb ära esemeid (ka piltidel);
- 5) rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme tajutava omaduse alusel;
- 6) saab aru eitusest;
- 7) kasutab enamikes tegevustes järjekindlalt sama kätt;
- 8) jookseb otsesuunas, hüppab koosjalgadega, oskab kõndida kikärvul;

• **4-aastane laps:**

- 1) plaanib minakeskse kõne abil oma tegevusi ja lahendab probleeme;
- 2) kasutab liht- ja liitlauseid, ühendab neid teemakohaseks jutuks;
- 3) saab aru mõistatustest ja lihtsamatest piltlikest võrdlustest;
- 4) liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi;
- 5) täidab 2 seotud korraldust, jaotab oma tähelepanu;
- 6) omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kujutluste ja kõne kaudu;
- 7) kasutab kahte kätt korraga eesmärgipäraselt;
- 8) teab oma vanust;
- 9) hakkab aru saama olevikust ja minevikust;
- 10) hoiab tasakaalu, viskab ja püüab palli kahe käega, hüppab ühel jalal

• **5-aastane laps**

- 1) tegutseb lühikest aega iseseisvalt;
- 2) reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga;

- 3) hakkab oma tegevust planeerima ja korraldama kasutades sisekõnet;
- 4) keeleline areng võimaldab lahendada ülesandeid, probleeme ning saavutada kokkuleppeid;
- 5) räägib olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus, fantaseerib;
- 6) suudab keskenduda huvipakkuvale tegevusele mõnikümmend minutit;
- 7) oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid;
- 8) tal on ettekujutus tähtedest, numbritest, sümbolitest;
- 9) omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt.

- **6-aastane laps**

- 1) plaanib oma igapäevategevusi, seab eesmärgid ning üritab alustatud tegevused lõpetada;
- 2) suudab keskenduda tegevusele 20-30 minutiks;
- 3) kasutab kõnet info saamiseks, tegelikkuse adumiseks, uute teadmiste omandamiseks;
- 4) järgib ühistegevuse reegleid ja suudab neid selgitada;
- 5) osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes;
- 6) saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis-ruumilisest järjestusest;
- 7) kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides, uudses kui ka sarnases olukorras;
- 8) teadvustab uute teadmiste omandamisel kordamise vajadust.

- **7-aastane laps:**

- 1) saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- 2) mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- 3) tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- 4) kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- 5) tegutseb uudses olukorras täiskasvanu juhiste järgi;
- 6) suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
- 7) rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel;
- 8) kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

3. SOTSIAALSED OSKUSED

(1) Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

(2) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel

- **2-aastane laps:**

- 1) väljendab lihtsaid emotsioone, need on tugevad ja vahelduvad kiiresti;
- 2) kasutab osaliselt minavormi, proovib ennast maksma panna ning oskab keelduda ja ei öelda;

- 3) tajub on enesekeskne;
- 4) hindab oma oskust ja suutlikkust tegelikkusest paremaks;
- 5) teab oma ees- ja perekonnanime;
- 6) teab elementaarseid viisakusreegleid ning kasutab neid, kui seda on talle õpetatud;
- 7) reageerib sõltuvalt situatsioonist ja ümbritsevate inimeste käitumisest;
- 8) toetub võõraga suheldes enesekindluse saavutamiseks tuttavale täiskasvanule.

- **3-aastane laps:**

- 1) jälgib teisi lapsi, liitub mõneks ajaks nende mänguga;
- 2) oskab valida kahe mänguasja vahel, ei loovuta meelsasti oma mänguasja;
- 3) osaleb lihtsamates rollimängudes;
- 4) laulab, tantsib väikeses rühmas kaasa;
- 5) mängib omal algatusel iseseisvalt kuni 15 minutit;
- 6) emotsioone väljendab käitumisega;

- **4-aastane laps:**

- 1) väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, soove, tahtmisi ja seisukohti;
- 2) tahab olla iseseisev sageli omamata realistlikku ettekujutust;
- 3) püüab vahel teisi abistada ja lohutada, tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest;
- 4) osaleb lühikest aega ühistegevustes eakaaslastega;
- 5) saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest, püüab täita rühma kodukorra reegleid;
- 6) saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest.

- **5-aastane laps:**

- 1) algatab suhtlemist teise lapse või täiskasvanuga;
- 2) jagab ja küsib mänguasju, tegevusmaterjale ja toitu;
- 3) algatab ja mängib loovmänge;
- 4) osaleb väikese rühma tegevustes kuni 15 minutit;
- 5) ootab või kannatab oma soovide väljendamisega;
- 6) teab rühmareegleid ja täidab neid meeldetuletusel;

- **6-aastane laps:**

- 1) tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestluses;
- 2) seab endale eesmärgid ja üritab neid ellu viia;
- 3) on orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele;
- 4) eelistab omasoolisi mängukaaslasi, kujunevad esimesed sõprussuhted;
- 5) järgib reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt, oskab reegleid teistele selgitada.

- **7-aastane laps:**

- 1) püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
- 2) tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;
- 3) hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- 4) osaleb rühma reeglite kujundamisel;
- 5) oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- 6) loob sõprussuhteid;
- 7) saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;
- 8) teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;
- 9) mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- 10) järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- 11) selgitab oma seisukohti.

4. ENESEKOHASED OSKUSED

(1) Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

(2) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel

- **2-aastane laps:**

- 1) sööb, joob ja riietub mõnikord iseseisvalt;
- 2) püsib suurema osa päevast kuiv ja puhas.

- **3-aastane laps:**

- 1) kasutab söömisel lusikat, joob täiskasvanu abita;
- 2) võtab seljast riideid, riietumisel vajab abi;
- 3) peseb ja kuivatab käsi abiga;
- 4) vajab WC-s käimisel enamasti abi;
- 5) tegevuse lõpetamisel paneb täiskasvanu juhendamisel mänguasjad, tegevusvahendid omale kohale;
- 6) tahab teha asju iseseisvalt;

- **4-aastane laps:**

- 1) paneb ise oma riietel nõõbid kinni ja teeb lahti, riietub iseseisvalt, vajadusel küsib abi;
- 2) peseb käsi ja käib WC-s iseseisvalt;
- 3) sööb ise mitmesugust toitu, joob klaasist, kruusist;
- 4) saab kätte ja paneb ise ära mänguasjad ja tegevusvahendid;
- 5) tegevuse lõppedes koristab või aitab teistel koristada;

- **5-aastane laps:**

- 1) saab hakkama eneseteenindamisega;
- 2) teab oma nime, vanust ja sugu ning märkab soolisi erinevusi;
- 3) väärtustab oma saavutusi, ent vajab oma tegevuse tunnistamist ja täiskasvanu tähelepanu.
- 4) väljendab oma emotsioone ja räägib nendest;
- 5) suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ning orienteerub oma suutlikkuses;
- 6) suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuste eest.

- **6-aastane laps:**

- 1) suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita tegutseda, kuid vajab juhendamist;
- 2) on tundlik kriitika suhtes ja vajab tunnustust ja tähelepanu;
- 3) järgib sotsiaalset rutiini.

- **7-aastane laps:**

- 1) suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada;
- 2) kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
- 3) oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- 4) algatab mängu ja tegevusi;
- 5) tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- 6) teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
- 7) saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
- 8) kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

5. VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA SISU NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

(1). MINA JA KESKKOND

Eesmärgid: laps

- 1) mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- 2) omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- 4) väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- 5) väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- 6) märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Valdkonna õppesisu:

- 1) sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;
- 2) looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;
- 3) tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- 2) suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- 3) lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- 4) suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlge tegema;
- 5) suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

Eeldatavad tulemused 6–7aastasel lapsel:

- 1) tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huvisid jms;
- 2) kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone;
- 3) nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid;
- 4) nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone;
- 5) mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused;
- 6) oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku;
- 7) julgeb keelduda (ühis)tegevus(t)est, kui osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik;
- 8) kirjeldab, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist;
- 9) järgib isikliku hügieeni nõudeid, sealhulgas hammaste hoidmist ja hooldamist;
- 10) suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ning käitub seda säästvalt;
- 11) kirjeldab kodukoha loodust, tuntumaid taimi, seeni ja loomi;
- 12) kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastaring;
- 13) selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad;
- 14) selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest;
- 15) mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale;
- 16) kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm;
- 17) teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita.

(2). KEEL JA KÕNE**Eesmärgid:**

- 1) tuleb toime igapäevases suhtlemises;
- 2) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Valdkonna õppesisu:

- 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- 2) suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- 3) lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

Õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel ja korraldamisel:

- jälgitakse, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;

- peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalsetes suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- mitmekesistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.

KUNI 3-AASTASED LAPSED

(1) Lugemise ja kirjutamise õpetamise eeltöö algab huvi tekitamisega raamatu ja kirjasõna vastu. Pildiraamatute vaatamine, lastekirjanduse ettelugemine, mustrite ja kujundite tajumise õpetamine ning häälikumängude mängimine paneb aluse edaspidisele lugemisele ja kirjutamisele.

(2) Õppe- ja kasvatustegevused: sõnade selge hääldamine; õige kõnehingamise kujundamine; valju ja vaikse hääle moodustamine; õige ja selge häälikute hääldamine; kuulmistaju arendamine; harjutused diktsiooni parandamiseks; kuuldavalt vastamine; sõnade (sh sõnalõppude) selge hääldamine, et ei vahetataks häälikuid ja silpe; küsimustele vastamine sõnadega; kuulmistähelepanu arendamine; puhumismängud.

Eeldatavad tulemused

3-aastane laps

- 1) kasutab oma nime, tunneb end ära peeglis, fotol;
- 2) tegutseb ka omaette, täiskasvanu osaluseta;
- 3) saab aru tunnetest;
- 4) hääldab sõnu (sh sõnalõppe) arusaadavalt;
- 5) oskab kõneldes õigesti hingata;
- 6) oskab moodustada valju ja vaikset häält hääldab õigesti ja selgesti enamikku häälikuid;
- 7) oskab lühikest aega tähelepanelikult kuulata;
- 8) vastab küsimustele sõnadega;
- 9) väljendab oma soove lühikeste lausetega;
- 10) kuulab ja mõistab kõnet, mis pole vahetult seotud suhtlussituatsiooniga;
- 11) tunneb aktiivselt huvi asjade nimetuste vastu, kasutab umbes 1500 sõna;

- 12) küsib *mis see on?*, vastab küsimustele *kus?*, *mida teeb?*; küsimusele *kes?* nimega;
- 13) kasutab endast rääkides sõna *mina*;
- 14) on omandanud põhilise osa keele häälikulisest ja grammatilisest struktuurist, kõneleb seostatult, kasutades keele grammatilisi vorme;
- 15) nimetab tegevusi pildil;
- 16) kasutab kõnes nimisõnade kõrval ka tegu-, ase-, omadus- ja arvsõnu;
- 17) keerab raamatulehti ühekaupa;
- 18) hoiab õigesti pliiatsit;
- 19) tervitab meeldetuletamisel, tänab ja palub;
- 20) käitub enamasti täiskasvanu korralduse järgi;
- 21) jälgib jutustust või laulumängu kuni kümme minutit.

3- KUNI 5-AASTASED

Õppesisu

GRAMMATILISED VORMID omandatakse lauses. Spetsiaalseid mängu grammatiliste vormide harjutamiseks kasutatakse alates kolmandast eluaastast.

LUGEMA JA KIRJUTAMA ÕPPIMINE algab raamatuga tutvumisest.

HÄÄLDAMINE. Lapsega suhtlemine. Keele- ja huultemängud, silbimängud; mängituslaulud, häälikumängud; hääliku õige hääldus, keele ja suu asend; sõna selge hääldamine.

SÕNAVARA. Sõnavara laiendamine: tegevuste, esemete, nähtuste, nende omaduste nimetamine. Sõnamängud. Sõnade tähenduse täpsustamine. Sõnavara kasutamisele üles ehitatud mängud: liiginimetused ja üldmõisted (nt *lind – pääsuke, kuldnokk jne; mänguasi – nukk, auto, klots jne*). Riimuvate sõnade leidmine ja hääldamine.

KUULAMINE JA KÕNELEMINE. Täiskasvanu kõne (korraldused, selgitused, jutukesed) kuulamine ja mõistmine. Soovide väljendamine. Harjutused diktsiooni parandamiseks.

GRAMMATILISTE VORMIDE TÄHENDUSE MÕISTMINE ja nende kasutamine õppemängudes, küsimustele vastates: kõrvutatakse ainsuse omastavat ja osastavat, ainsuse nimetavat ja mitmuse nimetavat (ka sõnaühendis, nt *must lind – mustad linnud*); sõna algushääliku määramine.

JUTUSTAMINE olu- ja saripildi abil, sündmusest või vahetust praktilisest tegevusest (abiks suunavad küsimused). Esemete, olendite ja nähtuste kirjeldamine.

ETTEVALMISTUS LUGEMISEKS JA KIRJUTAMISEKS. Tähtede õppimine. Kirjatehnikharjutused (lainelised-, vertikaal- ja horisontaaljooned). Kirjatehnilised harjutused erinevate vahenditega (kriit, pliiats jm); õige pliiatsi- ja kirjutamisasend.

Eeldatavad tulemused

kuni 5-aastane laps

- 1) teab oma ees- ja perekonnanime, aadressi, vanemate ja õdede-vendade nimesid;
- 2) arvestab elementaarseid viisakusreegleid: teretab, jätab hüvasti, palub, tänab, palub andeks;
- 3) vestleb täiskasvanuga;
- 4) suhtleb eakaaslastega, osaleb laste ühistes tegevustes, arvestab mängureegleid ühistes mängudes; ootab mängudes oma järjekorda;
- 5) mängib rollimänge, kooskõlastab oma tegevust teiste laste tegevusega;
- 6) korrigeerib oma käitumist ja tegevusi, kui täiskasvanu sellele tähelepanu juhib;
- 7) oskab tegutseda täiskasvanu suulise juhendi järgi;
- 8) organiseerib teatud määral oma toiminguid eesmärgi saavutamiseks;
- 9) tegeleb antud ülesandega omaette kuni 30 minutit;
- 10) teab, et on poiss/tüdruk, identifitseerib end omasoolise vanemaga;
- 11) räägib oma tunnetest: rõõm, armastus, mure jm.
- 12) hääldab õigesti kõiki häälikuid;
- 13) eristab sõnades häälikuid;
- 14) kasutab kõnes enamasti grammatiliselt õigeid vorme;
- 15) moodustab grammatiliselt õigeid lauseid;
- 16) kasutab enamasti õigeid keelevorme (käänded, pöörded);
- 17) kasutab kõnes liitlauset;
- 18) oskab kuulnud jutust mõned tähtsamad seigad nimetada;
- 19) suudab jutustada sündmustest oma elus või pildil, oma lemmiktegevusest;
- 20) teab peast liisusalme ja luuletusi;
- 21) kasutab meeldetuletamisel õiget kirjutamisasendit ja pliiatsihoidu;
- 22) oskab järgi joonistada lihtsamaid mustreid;
- 23) tunneb ja kirjutab mõningaid tähti.

5- KUNI 7-AASTASED LAPSED

Õppesisu

HÄÄLDAMINE. Diktsiooniharjutused, välteharjutused. Keeruliste (ka mitmesilbiliste) sõnade hääldamine.

SÕNAVARA. Sõnade moodustamine analoogia alusel: liitmine ja tuletamine. Sõnade tähenduse täpsustamine. Sõnavara kasutamisele üles ehitatud mängud: antonüümid (nt *sirge-kõver*; *must-valge*; *must-puhas*; *suurendama-vähendama*) ja sünonüümid (nt *avar-lai*; *ütleva-sõnana-lausuma*); liiginimetused ja üldmõisted.

KUULAMINE JA KÕNELEMINE. Täiskasvanu loetud ja helikandjalt kuulud teksti mõistmine. Soovide väljendamine. Teiste ja enda tegevuse kommenteerimiselt mitmelausealise vastuse ja dialoogini.

GRAMMATILISTE VORMIDE TÄHENDUSE MÕISTMINE ja nende kasutamine õppemängudes, harjutatakse kasutama sise- ja väliskohakäändeid (*paneb lauale, ämbrisse; elab maal, metsas; on aknal, liivakastis; võtab ämbrist, seinalt*); oleviku ja lihtmineviku 1. ja 3. pööret (*söön, sööb; sõin, sõi*); kindlat ja käskivat kõneviisi (*Mart loeb; palun loe*) ning umbisikulist tegumoodi (*loetakse, toodi*); täis- ja osasihitist (*ava aken –ema avab akna*), võrreldakse omadussõnu (*suur-suurem; halb-halvem*). Tegusõnu kasutatakse kõikides pööretes.

JUTUSTAMINE olu- ja saripildi abil, sündmusest või vahetust praktilisest tegevusest (abiks suunavad küsimused). Lavastusmängud. Ümberjutustused. Jutule puuduva lõpu, alguse ja pealkirja mõtlemine (jutukese täiendamine ja korrigeerimine).

ETTEVALMISTUS LUGEMISEKS JA KIRJUTAMISEKS. Lause eristamine tekstis. Lausest sõnade leidmine. Tähtede õppimine. Sõnades häälikute eristamine ja nende järjekorra määramine. Sõnade võrdlemine häälikkoostise alusel: lühikeste ja pikkade häälikute eristamine kuulmise teel täiskasvanu võrdleva häälduse alusel ja järelehääldamine (*tigu-tikku*). Häälikute võrdlemine kõlavuse (häälikurühma kuuluvuse) alusel. Sõnade kokkulugemine. Loetud sõna kontrollimine tähenduse järgi. Suurtähtede (joonistähed) ja numbrite kirjutamine (koos vajalike eelharjutustega). Kirjatehnilised harjutused erinevate vahenditega (kriit, pliiats jm).

Eeldatavad tulemused

7aastane laps

- 1) tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel; arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga;
- 2) saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida;
- 3) suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda;
- 4) jutustab pildi, kuulud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid;
- 5) kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid;
- 6) kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördevorme ainsuses ja mitmuses;
- 7) valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada;
- 8) hääldab oma kõnes ja etteöeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid;
- 9) tunneb tähti ja veerib kokku 1–2-silbilisi sõnu, tunneb kirja pildis ära mõned sõnad;
- 10) kirjutab joonistähedega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega;
- 11) teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

(3). MATEMAATIKA

Eesmärgid: laps

- 1) rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- 3) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- 6) tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid;
- 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Valdkonna õppesisu

- 1) hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid.

Õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- 5) toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

KUNI 3-AASTASED LAPSED

Õppesisu

ESEMED. Eeltöö matemaatiliste mõistete kujunemiseks pakkudes ja sorteerides eri värvi, eri suurustega mänguasju.

ESEMETE ÜHISED TUNNUSED. Esemete ja nähtuste rühmitamine; värvuste eristamine, mõistete üks ja palju tutvustamine

ESEMETE VÕRDLEMINE. Kahe sarnase eseme leidmine. Samaväärse hulga moodustamine üksteise vastavuse seose alusel.

ESEMETE ARVU KINDLAKSMÄÄRAMINE. Lihtsate matemaatiliste mõistete tutvustamine: üks ja palju.

ARVUD. Arvu tekkimine ja tema asukoha määramine arvude reas arvudevaheliste seoste abil; arvu kaks moodustamise õpetamine, kaheni loendamise õpetamine.

ESEMETE ASUKOHA MÄÄRAMINE. Lihtsamate kohamõistete (all, peal, ees, taga) õpetamine.

SEOSSED. Sarnasustele ja erinevustele tähelepanu juhtimine.

SUURUSED. Mõisted: suur - väike, pikk – lühike.

AJAKUJUTLUSED. Orienteerumine ajas: ”päev”, ”öö” mõistmine

KEHAD JA KUJUNDID. Ringi ja ruudu ning mõistete ”ümmargune” ja ”kandiline” tutvustamine: kujundite leidmine ümbrusest, mänguasjadelt ja piltidelt.

Eeldatavad tulemused

3-aastane laps

- 1) oskab liigitada esemeid sarnaste ja erinevate tunnuste alusel;
- 2) leiab samasuguse eseme vormi (ring, ovaal, ruut, ristkülik, kolmnurk, hulknurk);
- 3) teab ja saab aru lihtsamatest kohamõistetest;
- 4) suhetab eseme osi, paigutab neid täiskasvanu juhendamisel ümber: karbid, klotsid jms; täidab korraldusi *pane sisse, peale, alla*;
- 5) eristab ühte, kahte ja paljut;
- 6) tajub lihtsamaid erinevusi ja sarnasusi;
- 7) eristab mõisteid ”ümmargune”, ”kandiline”, ”suur”, ”väike”.

3- KUNI 5-AASTASED LAPSED

Õppesisu

ESEMED. Esemete ja nähtuste järjestamine. Sõnade *suurem, väiksem, pikem, lühem, laiem, kitsam, kõrgem, madalam; ees, taga, ülal, all; eile, täna, homme, hommik, päev, õhtu, öö*.

ESEMETE ÜHISED TUNNUSED. Esemete ja nähtuste rühmitamine. Sõnade *ühesuurused* (sama suured), *ühepikkused* (sama pikad), *ühelaiused* (sama laiad), *ühekõrgused* (sama kõrged) kasutamine esemete ja nähtuste rühmitamisel. Samasusseoste kasutamine ruumis ja ajas orienteerumisel.

ÜHISTE TUNNUSTEGA ESEMETE HULK. Esemete kuuluvus ja mittekuuluvus hulka, selle sõnastamine. Esemete rühmitamine kahe (kolme) tunnuse alusel. Kuni kolme eseme järjestamine. Sõnade *kõige suurem, kõige väiksem, kõige pikem, kõige lühem, kõige laiem, kõige kitsam, kõige kõrgem, kõige madalam* kasutamine esemete järjestamisel.

ESEMETE VÖRDLEMINE. Samaväärse hulga moodustamine üks-ühese vastavuse seose alusel. Esemete hulkade võrdlemine. Sõnade *sama palju (ühepalju, võrdselt)*, *rohkem* ja *vähem* kasutamine esemete hulkade võrdlemisel. Hulga täiendamine, hulkade ühendamine ja hulgast osa eemaldamine.

ESEMETE ARVU KINDLAKSMÄÄRAMINE pilguga haaramise (kuni neljast elemendist koosnevad hulgad) ja loendamise teel. Esemete pikkuse (laius, kõrgus) mõõtmine kokkulepitud mõõduga (pulk, meetripuu, jm).

ARVUD. Arvude 1–10 rida. Järjestusseosed arvude real: *suurem, väiksem, eelneb, järgneb*. Arvu tekkimine ja tema asukoha määramine arvude reas arvudevaheliste seoste abil. Sõnade *üks* ja *kõik* kasutamine esemete arvu kirjeldamisel.

SUURUSED. Ümbritsevate esemete pikkuse, laiuse ja kõrguse mõõtmine kokkulepitud mõõduga.

AJAKUJUTLUSED *eile, täna, homme* ja nende seos nädalapäevadega.

AJA MÕÕTMINE. Kella kasutamine päevakava koostamisel ja täitmisel.

TEKSTÜLESANNETE (matemaatiliste jutukeste) koostamine etteantud hulga järgi.

Eeldatavad tulemused

5aastane laps

- 1) mõistab selgemaid põhjuse-tagajärje suhteid;
- 2) järjestab esemeid pikkuse, laiuse, kõrguse järgi;
- 3) annab vajaliku hulga esemeid (1–5);
- 4) oskab näha ja nimetada 3-5 eseme ühist tunnust;
- 5) reguleerib oma tegevusi ka sisekõne abil;
- 6) oskab kasutada ruumi- ja ajamõisteid *all, üleval, peal, ees, kõrval, taga; viimane; eile, täna, homme; hommik, päev, õhtu*.

5- KUNI 7-AASTASED LAPSED

Õppesisu

ÜHISTE TUNNUSTEGA ESEMETE HULK. Esemete kuuluvus ja mittekuuluvus hulka, selle sõnastamine. Esemete rühmitamine kahe või kolme tunnuse alusel. Kuni kolme eseme järjestamine. Sõnade *kõige suurem, kõige väiksem, kõige pikem, kõige lühem, kõige laiem, kõige kitsam, kõige kõrgem, kõige madalam, kõige paksem, kõige õhem, kõige vanem, kõige noorem, kõige kiirem, kõige aeglasem* kasutamine esemete järjestamisel.

ESEMETE VÖRDLEMINE. Samaväärse hulga moodustamine üks-ühese vastavuse seose alusel. Esemete hulkade võrdlemine. Sõnade *sama palju (ühepalju, võrdselt)*, *rohkem* ja *vähem* kasutamine esemete hulkade võrdlemisel. Hulga täiendamine, hulkade ühendamine ja hulgast osa eemaldamine. Hulga ja selle osa võrdlemine. Hulga püsimine ja hulkade samaväärsuse säilitamine. Terviku ja tema

osa võrdlemine.

ESEMETE ARVU KINDLAKSMÄÄRAMINE pilguga haaramise (kuni neljast elemendist koosnevad hulgad) ja loendamise teel. Esemete pikkuse (laius, kõrgus) ja anumate mahu mõõtmine kokkulepitud mõõduga (pulk, meetripuu, klaas, purk jm). Tegelikkuse modelleerimine mängude, konstrueerimise, mudelite valmistamise kaudu.

ARVUD. Arvude 1–10 rida. Järjestusseosed arvude real: *suurem, väiksem, kõige väiksem, eelneb, järgneb, vahetult eelneb, vahetult järgneb, vahel*. Arvu tekkimine ja tema asukoha määramine arvude reas arvudevaheliste seoste abil. Sõnade *üks, mõni* ja *kõik* kasutamine esemete arvu kirjeldamisel.

NUMBRID, numbrite kirjutamine.

ESEMETE ASUKOHA MÄÄRAMINE järgarvude abil.

SEOSED *ühe võrra suurem* ja *ühe võrra väiksem*. Sõnade *pluss (liita), miinus (lahutada)* ja *on* kasutuselevõtmine. Liitmine ja lahutamine 5 piires.

SUURUSED. Ümbritsevate esemete pikkuse, laiuse ja kõrguse mõõtmine kokkulepitud mõõduga. Mõõtmistulemuste väljendamine arvu abil. Esmatutvus pikkusühikutega *sentimeeter, meeter* ja *kilomeeter* (sõnade tähendust eristaval tasemel). Kujutluse loomine *grammist, kilogrammist, liitrist, sendist* ja *kroonist*, nende kasutamine mängudes ja ostude tegemisel.

AJAKUJUTLUSED *eile, täna, homme* ja nende seos nädalapäevadega. *Ööpäev, nädal, kuu* ja *aasta*.

AJA MÕÕTMINE kella abil täistundides. Kella kasutamine päevakava koostamisel ja täitmisel. Ajaühikud *tund, ööpäev, nädal, kuu* ja *aasta*.

RAHAÜHIKUD.

TEKSTÜLESANNETE (matemaatiliste jutukeste) koostamine kahe etteantud hulga järgi.

KEHAD JA KUJUNDID. Kehad *kuup, kera* ja *nelitahukas* ning kujundid *kolmnurk, ring, ruut* ja *ristkülik*: kehade ja kujundite leidmine ümbrusest, mänguasjadelt ja piltidelt ning etteantud kujundite nimetamine. Tasapinnaliste kujundite joonistamine ja värvimine, kehade meisterdamine paberist, papist, liivast vms. konstrueerimine.

Eeldatavad tulemused

7aastane laps

- 1) määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi;
- 2) võrdleb hulki, kasutades mõisteid rohkem, vähem, võrdselt;
- 3) teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada;
- 4) liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +, –, =;
- 5) koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesti;
- 6) järjestab kuni viit eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm);
- 7) rühmitab esemeid asendi ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi;

- 8) kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil;
- 9) oskab öelda kellaega täistundides;
- 10) nimetab nädalapäevi, kuid, aastaagu, teab oma sünnikuud ja -päeva;
- 11) mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nööre vms);
- 12) eristab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (kroon, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse;
- 13) leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu ning kera ja kuubi, kirjeldab neid kujundeid.

(4). KUNST

Eesmärgid: laps

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- 3) vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- 4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Valdkonna õppesisu

- 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
- 3) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- 2) suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovaalt kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesisistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;

- 6) viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- 7) suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

KUNI 3-AASTASED LAPSED

Õppesisu

KOHATAJU JA RUUMILINE MÕTLEMINE. Lapse vaatlusoskuse arendamine.

VORMITAJU. Esemete põhikujule tähelepanu suunamine. Esemete kompimine, nende vormi enne voolimist. Lihtsate vormide matkimise ja kujutamise õpetamine.

MATERJALITAJU. Sõrme peenlihaste tugevdamine savi muljudes, veeretades, venitades. voolimise õpetamine: rullimine, tükeldamine, lihtsate vormide ja esemete kujutamine.

VÄRVITAJU. Põhivärvuste õpetamine ja kasutamine. Maalima õpetamine: vertikaalsete, horisontaalsete joonte tõmbamine, ringide, spiraalide maalimine, lühikesed ja pikad kriipsud, pintslivajutused. Värviga pinna katmise õpetamine. Esemete kaunistamine. Laste elamuste ja muljete vaba kujutamine.

TÖÖVAHENDID. Pliiatsi ja rasvakriidi kasutamise tutvustamine. Liimipulga kasutamise tutvustamine, töövõtete õpetamine liimimisel (n. ettevalmistatud detailide kleepimine).

Eeldatavad tulemused

3-aastane laps

- 1) kasutab mitmesuguseid (töö)vahendeid: liivakühvlit, pliiatsit, kriiti jm;
- 2) leiab samasuguse eseme värvi (punane, oranž, kollane, roheline, sinine, lilla, must, valge) alusel;
joonistab järele vertikaalse, horisontaalse joone, ringi, risti;
- 3) tegutseb sihipäraselt joonistamisel, kleepimisel, voolimisel, klotsidega konstrueerimisel.

Õppesisu

KOHATAJU JA RUUMILINE MÕTLEMINE. Vaatlusoskuse arendamine, tuttavate joonte ja vormide leidmine ümbritsevast, nende kasutamine kujutamisel. Mõisted *ees-taga, üleval-all, lähedal-kaugel* jts.

VORMITAJU. Esemete kompimine, nende vormi, raskuse tajumine enne voolimist, joonistamist või meisterdamist. Ümarate ja kandiliste kinnisvormide kujutamise õpetamine: päike, pall, maja, auto. Rebimistehnika täiendamine: tükikeste, ribade, ümmarguste vormide rebimine. Lõikamise õpetamine: algul mööda sirgjoont, siis paberit ümardades, hiljem sümmeetrilisi vorme. Voltimise õpetamine: lihtsad loomad ja esemed.

MATERJALITAJU. Täiendavate töövõtete õpetamine voolimisel: rullimine – kera silindriks ja vastupidi, tükeldamine, liitmine, voolimispulga kasutamine. Erineva suuruse, värvi, kuju, tekstuuriga esemete ladumine ja kleepimine. Liiv, vesi, puit, savi, käbid, kastanid. Materjalide erinevad omadused: sile-kare, kõva-pehme. Eri materjalide traditsiooniline ja loov kasutamine. Hoidev suhtumine loodusesse.

VÄRVITAJU. Värvusmaailm kui emotsioonide kujundaja. Värvid looduses. Põhivärvuste kinnistamine, uute värvuste tutvustamine: roosa, oranž, lilla, beež. Värvimise õpetamine: kujundite värvimine edasi-tagasi, ringikujuliselt; pintsli mitmekülgne kasutamine esemete ja detailide maalimisel. Värvide kooskõla rahvakunstis.

TÖÖVAHENDID. Töövahendite tundmine, käsitsemine ja materjalide säästlik kasutamine. Uute tehnikate ja töövahendite tutvustamine (süsi). Mitme erineva tehnika kasutamine, kombineerimine ühel töö; ühe ja sama töö täiendamine mitmel korral.

NÜÜDISAEGSE INFOÜHISKONNA TEHNILISTE VAHENDITE KASUTAMINE laste kujutavas tegevuses (televisioon, arvuti, videod).

Eeldatavad tulemused

5aastane laps

- 1) kasutab töövahendeid: pintsel, pliats, haamer, käärid, voolimispulk;
- 2) puud vaatleb ja kujutab äratuntavalt maja, inimest, loomi, ehitisi, masinaid, loodust jm;
- 3) nimetab 8 värvust: punane, sinine, kollane, roheline, must, valge, oranž, lilla;
- 4) segab kokku ja kasutab erinevaid värvusi;
- 5) lõikab, voldib lihtsaid kujundeid, voolib kujukesti;
- 6) kasutab varemõpitud tehnikaid ja võtteid kombinatsioonis uutega.

5- KUNI 7-AASTASED LAPSED**Õppesisu**

KOHATAJU JA RUUMILINE MÕTLEMINE. Vaatlusoskuse arendamine, tähelepanu pööramine üksikule ja üldisele. Perspektiivipõhimõtete tutvustamine: lähedalasuv suurena, kaugemalasuv väiksemana, toonide sulatamise õpetamine (akvarell). Kolmemõõtmeline ruum.

VORMITAJU. Tervest savitükist voolima õpetamine, detailirohkeid ja keeruka kujuga esemeid voolima ergutamine. Reljeefsete piltide kujundamine voolimismaterjalist

MATERJALITAJU. Eri materjalide traditsiooniline ja loov kasutamine. Täiendavate töövõtete õpetamine voolimisel: rullimine – kera silindriks ja vastupidi, tükeldamine, liitmine, voolimispulga kasutamine. Erineva suuruse, värvi, kuju, tekstuuriga esemete ladumine ja kleepimine. Liiv, vesi, puit, savi, käbid, kastanid, sammal, vill, õled jm. Materjalide erinevad omadused: sile-kare, kõva-pehme, kuiv-märg, külm-soe. Eri materjalide traditsiooniline ja loov kasutamine. Hoidev suhtumine loodusesse.

VÄRVITAJU. Võimalikult erinevate värvuste tundmaõppimine ja kasutamine, näiteks sinakasroheline, telliskivipunane, terrakota, beež, samblaroheline, sinepikollane, sirelililla. Maalimistehnika täiendamine, tähelepanu pööramine kehahoiakule, vabale randmele. Kujutamise võime arendamine: tuntud puude, lillede, kohalike ja võõramaaloomade kujutamine. Profiilis, tagantvaates, erinevatel aasta- ja päevaegadel inimeste, esemete, objektide kujutamine. Kujutamine mälu, kirjelduse, fantaasia järgi. Värvide kooskõla rahvakunstis. Rahvuslike mustrite, ornamentide kujutamine

TÖÖVAHENDID. Õmblemise õpetamine: nõelale niidi taha panemine, traagelduspiste. Heegeldama ja punuma õpetamine. Uute tehnikate ja vahendite tutvustamine ja kasutamise õppimine (süsi, vaha- ja õlikriidid, klaasimaal). Tähelepanu pööramine viimistlusele: toonide sobivusele, taustale, raamile.

NÜÜDISAEGSE INFOÜHISKONNA TEHNILISTE VAHENDITE KASUTAMINE laste kujutavas tegevuses (televisioon, filmi- ja fotokunst, arvuti, videod). Erinevate kunstiliikide ja stiilide tutvustamine.

Eeldatavad tulemused

7-aastane laps

- 1) leiab ümbritseva vaatlemisel erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil;
- 2) väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ja fantaasiaid;
- 3) kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid;
- 4) kujutab inimesi neile iseloomulike tunnuste kaudu;
- 5) keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö;
- 6) loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest;
- 7) koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks;

8) kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu.

(5). MUUSIKA

Eesmärgid: laps

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Õppesisu

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine;
- 3) muusikalis-rütmiline liikumine;
- 4) pillimäng.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalne tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu *Keel ja kõne*, *Kunst* jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;
- 6) muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

KUNI 3-AASTASED LAPSED

TUTVUMINE HELIMAAILMAGA. Mitmesuguste helide (looduses, maal, linnas) kuulamine, matkimine, väljendamine liigutuste ja sümbolitega.

MUUSIKA KUULAMINE. Miimiline, laululine ja tantsuline eneseväljendus: loomade, muinasjututegelaste, loodusnähtuste jm kujutamine muusika järgi liikudes.

HÄÄLEPARAADI, DIKTSIOONI JA HINGAMISE ETTEVALMISTAMINE. Emotsionaalse väljendusoskuse arendamine eriilmeliste lauludega; laulumängud, muusikalised mängud.

RÜTMITAJU ARENDAMINE. Liikumine kindlas ja selges muusikalises rütmis. Erinevate tempode ja rütmide tunnetamine.

Eeldatavad tulemused

3-aastane laps

- 1) arenevad muusikaõpetuse kaudu sotsiaalsed, emotsionaalsed, kognitiivsed, füüsilised ja intellektuaalsed kompetentsid;
- 2) muusikaelamuste kaudu rikastub tundeelu ja areneb muusikaline maitse;
- 3) kujuneb positiivne hoiak muusikalise tegevuse suhtes.

3- KUNI 5-AASTASED LAPSED

Õppesisu

TUTVUMINE HELIMAAILMAGA. Mitmesuguste helide (looduses, maal, linnas) kuulamine, matkimine, väljendamine liigutuste ja sümbolitega. Kuuldud hääle seostamine pildiga. Hääletämbri mängud ja ülesanded. Hääletämbri seostuvad mõisted: õrn, mahe, terav, kähe.

MUUSIKA KUULAMINE. Miimiline, laululine ja tantsuline eneseväljendus: loomade, muinasjututegelaste, loodusnähtuste jm kujutamine muusika järgi liikudes. Muusikas kuuldu seostamine elu ja loodusega ning muude kunstilise tegevuse vormidega (joonistamine, voolimine, plastika, tants, jutukesed, muinasjutud).

HÄÄLEPARAADI, DIKTSIOONI JA HINGAMISE ETTEVALMISTAMINE. Emotsionaalse väljendusoskuse arendamine eriilmeliste lauludega; kooslaulmine, laulumängud, muusikalised mängud. Laulmine või lugemine ühel ajal liikumise, liigutuste või pillimänguga. Oma tegevuse kooskõlastamine teiste tegevusega muusikalistes ettekannetes rühmas ja pidudel.

RÜTMITAJU ARENDAMINE. Liikumine kindlas ja selges muusikalises rütmis. Erinevate tempode ja rütmide tunnetamine ning väljendamine muusikaga kooskõlastatud liikumises. Laulude, lasteriimide ja -luuletuste rütmiline saatmine plaksude, nipsude, rõhksammude ja rütmipillidega või ilmestamine liigutustega.

Eeldatavad tulemused

5aastane laps

- 1) arenenud on muusikalised põhivõimed (muusikaline kuulmine, rütmitunne, muusikaline mälu);
- 2) muusikaelamuste kaudu rikastub tundeelu ja areneb muusikaline maitse;
- 3) on positiivse hoiakuga muusikalise tegevuse suhtes;
- 4) oskab muusikat kuulata;
- 5) laulab ja tantsib muusika saatel, ütleb luuletusi peast.

5- KUNI 7-AASTASED LAPSED

TUTVUMINE HELIMAAILMAGA. Hääletämbri mängud ja ülesanded. Hääletämbriga seostuvad mõisted: õrn, mahe, terav, kähe. Kõrged ja madalad helid.

MUUSIKA KUULAMINE. Miimiline, laululine ja tantsuline eneseväljendus: loomade, muinasjututegelaste, loodusnähtuste jm kujutamine muusika järgi liikudes. Muusikas kuuldu seostamine elu ja loodusega ning muude kunstilise tegevuse vormidega (joonistamine, voolimine, plastika, tants, jutukesed, muinasjutud). Muusika põhimõisteid ettevalmistavad väljendid: kurb-rõõmus, vali-vaikne, kiire-aeglane, pikk-lühike, tugev-nõrk, üks-mitu, sirge-looklev, tõusev-laskuv, paigalseisev-liikuv. Mõistepaari kasutamine muusikalises näites ja piltlik kujutamine.

HÄÄLEAPARAADI, DIKTSIOONI JA HINGAMISE ETTEVALMISTAMINE. Emotsionaalse väljendusoskuse arendamine eriilmeliste lauludega; kooslaulmine, laulumängud, muusikalised mängud, pillisaated. Laulmine või luuletuse lugemine vahelduvalt häälega ja mõttes ühesugust tempot hoides. Laulmine või lugemine ühel ajal liikumise, liigutuste või pillimänguga. Oma tegevuse kooskõlastamine teiste tegevusega muusikalistes ettekannetes rühmas ja pidudel.

RÜTMITAJU ARENDAMINE. Liikumine kindlas ja selges muusikalises rütmis. Erinevate tempode ja rütmide tunnetamine ning väljendamine muusikaga kooskõlastatud liikumises. Laulude, lasteriimide ja -luuletuste rütmiline saatmine plaksude, nipsude, rõhksammude ja rütmipillidega või ilmestamine liigutustega. Liikumise muutmine sõnalise märguande või muusika muutuse tajumise järgi.

Eeldatavad tulemused

7-aastane laps

- 1) laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega;
- 2) laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansamblis kui ka üksi;
- 3) suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;
- 4) eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu;
- 5) eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille;
- 6) mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge;
- 7) mängib lastepillidel ja oskab mängida ka pilliansamblis;
- 8) liigub vastavalt muusika meeleolule;
- 9) väljendab ennast loovalt muusikalise-rütmilise liikumise kaudu.

(6). LIIKUMINE**Eesmärgid: laps**

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Õppesisu

- 1) kehalise kasvatusalased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- 2) põhiliikumised;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad;
- 5) tants ja rütmika.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- 4) suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 5) mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordineerimise, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

KUNI 3-AASTASED LAPSED

PÕHILIIKUMISED. Kõndimine, jooksmine, hüppamine, hüplemine, ronimine, roomamine, nende mitmesugused variandid ja kombinatsioonid, sooritamine erinevates tingimustes ja lülitamine liikumismängudesse jne. Tähelepanu õigele kehahoiule istumisel, seismisel, liikumisel; õiget rühti kindlustavate lihasrühmade (õlavööde, kõhu- ja seljalihased) tugevdamisele.

PÕHILIIGUTUSED-ASENDID. Seismine (mitmesugused seisud), istumine (mitmesugused isteadendid), lamangud (selili, kõhuli, külili); sirutamine, painutamine, jms. Liigutuste-asendite

õppimist-harjutamist võimaldavad peamiselt üldarendavad võimlemisharjutused, neid saab aga lülitada ka liikumismängudesse või sooritada liikumisel.

VAHENDITE KÄSITSEMINE. Viskamine, veeretamine, püüdmine, vedamine, kandmine, lükkamine, löömine käe ja jalaga jms. Lisaks traditsioonilistele vahenditele (pall, rõngas) saab kasutada ka mitmesuguseid mänguasju ja looduslikke vahendeid. Vahendite käsitlemise võib ühendada üldarendavate harjutuste või liikumismängudega, kombineerida liikumisviisidega.

SPORTLIK-RAKENDUSLIKUD LIIKUMISVIISID. Sõitmine jalg- ja tõukerattaga, suusatamist, uisutamist ning ujumist ettevalmistavad harjutused.

TASAKAALU, REAKTSIOONIVÕIMET, RÜTMITUNNET, RUUMIS ORIENTEERUMISE OSKUST ARENDAVAD LIIKUMISED. Liikumine erineva tempoga (kiiresti, aeglaselt jne) või jõuastmega (kergelt, jõuliselt jne).

LIIKUMIS- JA LIIKLEMISOHUTUS. Õpitakse, kus ja kuidas liikuda-mängida (ronida, rippuda, alla hüpata, kelgutada, sõita jalgrattaga jne).

Eeldatavad tulemused

3-aastane laps

- 1) liigub vabalt, valitseb edaspidi ja tagurpidi liikudes oma keha;
- 2) kõnnib abiga trepist üles ja alla;
- 3) viskab täiskasvanule palli, lööb seisvat palli jalaga;
- 4) hüppab koosjalgadega;
- 5) teeb täiskasvanu abiga kukerpalli;
- 6) kasutab mitmesuguseid (töö)vahendeid: liivakühvlit, pliatsit, kriiti jm;
- 7) asetab klotse üksteise otsa;
- 8) hoiab õigesti lusikat.

3- KUNI 5-AASTASED LAPSED

Õppesisu

PÕHILIIKUMISED. Kõndimine, jooksmine, hüppamine, hüplemine, ronimine, roomamine, veeremine (ülessirutatult), nende mitmesugused variandid ja kombinatsioonid, sooritamine erinevates tingimustes ja lülitamine liikumismängudesse jne. Tähelepanu õigele kehahoiule istumisel, seismisel, liikumisel; õiget rühti kindlustavate lihasrühmade (õlavööde, kõhu- ja seljalihased) tugevdamisele.

PÕHILIIIGUTUSED-ASENDID. Seismine (mitmesugused seisud), istumine (mitmesugused istesendid), lamangud (selili, kõhuli, külili); jäsemete ja/või kere tõstmine, langetamine, kõverdamine, sirutamine, painutamine, kallutamine, pööramine, ringitamine, vetrumine, vibutamine

jms. Liigutuste-asendite õppimist-harjutamist võimaldavad peamiselt üldarendavad võimlemisharjutused, neid saab aga lülitada ka liikumismängudesse või sooritada liikumisel.

VAHENDITE KÄSITSEMINE. Viskamine, heitmine, veeretamine, püüdmine, vedamine, kandmine, lükkamine, löömine käe ja jalaga jms. Lisaks traditsioonilistele vahenditele (pall, rõngas) saab kasutada ka mitmesuguseid mänguasju ja looduslikke vahendeid. Vahendite käsitlemise võib ühendada üldarendavate harjutuste või liikumismängudega, kombineerida liikumisviisidega. Mängida võiks sportmängude iseloomulike elementidega mängu: palli löömine jalaga (jalgpall), viskamine korvi (korvpall), jne. Tähelepanu õigete tööliigutuste kujunemisele esemete tõstmisel-kandmisel, pliiatsi, pintsli jm hoidmisel, samuti põia- (et vältida lampjalgsust), labakäe ja sõrmede lihaste tugevdamisele.

SPORTLIK-RAKENDUSLIKUD LIIKUMISVIISID. Sõitmine jalg- ja tõukerattaga, hüplemine hoonööri ja hüppatsaga; suusatamist, uisutamist ning ujumist ettevalmistavad harjutused.

TASAKAALU, REAKTSIOONIVÕIMET, RÜTMITUNNET, RUUMIS ORIENTEERUMISE OSKUST ARENDAVAD LIIKUMISED. Liikumine erineva tempoga (kiiresti, aeglaselt jne) või jõuastmega (kergelt, jõuliselt jne). Erinevate liikumiste-liigutuste seostamine ning kohandamine vastavalt tingimustele (liikumine tasasel või ebatasasel pinnal, vastu- või allatuult jne).

LIIKUMIS- JA LIIKLEMISOHUTUS. Õpitakse, kus ja kuidas liikuda-mängida (ronida, rippuda, alla hüpata, kelgutada, sõita jalgrattaga jne); kuidas käituda tänaval, veekogu ääres (suvel ja talvel), metsas ja mujal.

Eeldatavad tulemused

5aastane laps

- 1) valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvate harjutuste täitmisel;
- 2) kõnnib pingil ja kikkivarvul, hüppab kohapeal ja edasi liikudes, ka üle madala nõõri, seisab ja hüppab ühel jalal, sõidab (kolmerattalise) jalgrattaga jms;
- 3) pörgatab ja püüab palli;
- 4) läheb iseseisvalt trepist alla;
- 5) paneb kokku ja võtab lahti keeratavaid esemeid: mänguasjad, keeratava kaanega purk jms.

5- KUNI 7-AASTASED LAPSED

Õppesisu

PÕHILIIKUMISED. Kõndimine, jooksmine, hüppamine, hüplemine, ronimine, roomamine, veeremine (ülessirutatult), nende mitmesugused variandid ja kombinatsioonid, sooritamine erinevates tingimustes ja lülitamine liikumismängudesse jne. Tähelepanu õigele kehahoiule istumisel, seismisel, liikumisel; õiget rühti kindlustavate lihasrühmade (õlavööde, kõhu- ja seljalihased) tugevdamisele.

PÕHILIIGUTUSED-ASENDID. Seismine (mitmesugused seisud), istumine (mitmesugused istesendid), lamangud (selili, kõhuli, külili); jäsemete ja/või kere tõstmine, langetamine, kõverdamine, sirutamine, painutamine, kallutamine, pööramine, ringitamine, vetrumine, vibutamine jms. Liigutuste-asendite õppimist-harjutamist võimaldavad peamiselt üldarendavad võimlemisharjutused, neid saab aga lülitada ka liikumismängudesse või sooritada liikumisel.

VAHENDITE KÄSITSEMINE. Viskamine, heitmine, veeretamine, püüdmine, vedamine, kandmine, lükkamine, löömine käe ja jalaga jms. Lisaks traditsioonilistele vahenditele (pall, rõngas) saab kasutada ka mitmesuguseid mänguasju ja looduslikke vahendeid. Mängida võiks sportmängude iseloomulike elementidega mängu: palli löömine jalaga (jalgpall), viskamine korvi (korvpall), sulg- või lauatennisepalli löömine hokikepiga jne. Tähelepanu õigete tööliigutuste kujunemisele esemete tõstmisel-kandmisel, pliiatsi, pintsli jm hoidmisel, samuti põia- (et vältida lampjalgsust), labakäe ja sõrmede lihaste tugevdamisele.

SPORTLIK-RAKENDUSLIKUD LIIKUMISVIISID. Sõitmine jalg- ja tõukerattaga, hüplemine hoonööri ja hübitsaga; liikumine suuskadel, uiskudel ja vees; suusatamist, uisutamist ning ujumist ettevalmistavad harjutused.

TASAKAALU, REAKTSIOONIVÕIMET, RÜTMITUNNET, RUUMIS ORIENTEERUMISE OSKUST ARENDAVAD LIIKUMISED. Liikumine erineva tempoga (kiiresti, aeglaselt jne) või jõuastmega (kergelt, jõuliselt jne). Erinevate liikumiste-liigutuste seostamine ning kohandamine vastavalt tingimustele (liikumine tasasel või ebatasasel pinnal, vastu- või allatuult jne).

LIIKUMIS- JA LIIKLEMISOHUTUS. Õpitakse, kuidas käituda tänaval, veekogu ääres (suvel ja talvel), metsas ja mujal; mida teha enda või kaaslase ohtu sattumisel (raske kukkumine, eksimine, uppumisoht jms).

Eeldatavad tulemused

7aastane laps

- 1) keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks;
- 2) peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid;
- 3) sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised;
- 4) sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;
- 5) säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel;
- 6) kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt;
- 7) matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel;
- 8) sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi;
- 9) liigub vastavalt enda tekitatud rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga;

- 10) kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne);
- 11) mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, jalgpall jne);
- 12) peab kinni kokkulepitud mängureeglitest;
- 13) nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi.

III AINEVALDKONDADE KAVAD